

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи
на здобуття академічного ступеня магістра

Т е м а: Правовий режим іноземних інвестицій в Україні

Автор: Скітецька Людмила Павлівна

Науковий керівник: Кравченко Наталія Григорівна

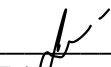
Захищена «__» червня 2024 р.

Короткий зміст:

Магістерська робота присвячена дослідженню правового режиму іноземних інвестицій в Україні. Зокрема, робота містить три розділи, в яких основними напрямками для дослідження були: теоретико-правові засади режиму іноземних інвестицій, особливості фінансово-правового регулювання діяльності суб'єктів іноземних інвестицій в Україні та проблеми поточного розвитку правового регулювання в сфері захисту іноземних інвестицій з виокремленням тенденцій світового досвіду в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті їх можливого впровадження в Україні.

Для досягнення поставленої мети, було проаналізовано як національне так і міжнародне законодавство. Зокрема, було виокремлено характеристики, що притаманні поняттю «інвестиція» та досліджено коло суб'єктів, які можуть брати участь в інвестиційній діяльності та надано пропозицію до внесення змін в Закон України «Про режим іноземного інвестування», а саме ст. 2 щодо категоризації інвестицій за об'єктами

Людмила Скітецька

(Підпис автора)

**Декларація
академічної доброчесності**

Я, Скітецька Людмила Павлівна, студентка 2023-2024 року навчання магістерської програми за спеціальністю «Право», факультету правничих наук НАУКМА підтверджую, що написана мною магістерська робота на тему: «Правовий режим іноземних інвестицій в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 3.1. Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти у НАУКМА, зі змістом якого я ознайомена.

10.05.2024

Дата

Підпис

Скітецька Л.П.

Прізвище, ініціали

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Кафедра загальнотеоретичного правознавства та публічного права

Магістерська робота

освітній ступінь – магістр

на тему: **«ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 2-го року навчання,

Спеціальності: 081 Право

Скітецька Людмила Павлівна

Керівник: Кравченко Наталія Григорівна

доцент кафедри загальнотеоретичного

правознавства та публічного права

Рецензент: _____
(прізвище та ініціали)

Магістерська робота захищена

з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____

«__» _____ 2024 р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	3
1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕЖИМУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.....	6
<i>1.1. Визначення поняття іноземних інвестицій та їх види.....</i>	<i>6</i>
<i>1.2. Розмежування приватно-правового та публічно правового впливу на режим інвестиційної діяльності;.....</i>	<i>12</i>
<i>1.3. Фінансово-правовий захист іноземних інвестицій.</i>	<i>17</i>
2. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ.....	26
<i>2.1. Визначення суб'єктів інвестиційної діяльності.....</i>	<i>26</i>
<i>2.2. Гарантії захисту прав іноземних суб'єктів інвестиційної діяльності.....</i>	<i>29</i>
<i>2.3. Інвестиційні рахунки та їх правовий режим</i>	<i>36</i>
3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.	42
<i>3.1. Основні проблеми правового регулювання захисту іноземних інвестицій;.....</i>	<i>42</i>
<i>3.2. Правовий захист іноземних інвестицій під час воєнного стану;.....</i>	<i>45</i>
<i>3.3. Основні тенденції світового досвіду в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті можливого їх впровадження в Україні.</i>	<i>50</i>
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Дане питання є актуальним, адже ми маємо надати чесну відповідь на питання, наскільки багато ми маємо та звернути увагу іноземців на нашу частку у виробітку та продажу сільськогосподарської продукції, корисних копалин, на наш рівень цифровізації документообігу та кількості кваліфікованих ІТ-спеціалістів, що цінуються в великих компаніях, інновації в банківській сфері, доступність і зручність яких дивує іноземців. Перелічене - це лише невелика частка з того, куди ми могли б залучати іноземні інвестиції.

Останнім часом в суспільстві все більше побутує думка, яку передає латинський вислів *inter arma silent leges*, що означає «під час війни закони мовчать», проте, на нашу думку, закони мають вагомий вплив на розвиток сьогодення.

Для прикладу, «19» березня 2024 року, на конференції в Лугано, Україна представила потужний та всеохоплюючий план відновлення країни. Реалізація цієї стратегії розрахована на 10 років і вона отримала схвальні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів. Для залучення в українську економіку іноземних інвесторів вже створено унікальну електронну платформу Advantage Ukraine, на якій зібрано понад 500 інвестпроектів та можливостей у 10-ти галузях економіки. Кожен потенційний інвестор, зареєструвавшись на платформі, отримає вичерпну інформацію про можливості інвестування, конкретні проекти та вигоди, які матиме від вкладання в економіку України [1]

Залучення іноземних інвестицій є вкрай важливим для втримання економіки та відбудови постраждалих міст, сіл, селищ та цілих регіонів. Наразі, в нашій країні непрості часи, тому вибір детального вивчення питання залучення іноземних інвестицій може видатись дещо популістичним та дослідивши процеси змін в правовому регулюванні за часи незалежності України, приходимо до висновку, що залучення іноземних інвестицій є дуже важливим не лише для економіки, а й в прикладах сучасних підходів в цілому до процесу ведення

господарської діяльності. Зазвичай, інвестиційну діяльність прийнято розглядати з точки зору економіки, проте для покращення інвестиційного клімату не менш важливим є організована та структурована правова система, що має бути зрозуміла для іноземних інвесторів, тому в даній роботі буде досліджено правовий режим іноземних інвестицій в Україні

Ми вважаємо, що не варто відкладати зміни до закінчення воєнного стану, введеного Указом Президента «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від «24» лютого 2022 року [2]. Україна, як держава, вже зараз має будувати міцну правову базу для залучення якомога більшої кількості інвестицій та запропонувати такий рівень підтримки, щоб наявні ризики не стояли на перешкоді для ймовірних інвесторів, адже в інвестиційній діяльності побутує наступна тенденція – об'єкт з найвищою ризиковістю в майбутньому, може подарувати інвестору гарний прибуток.

Також, інвестиційна діяльність має безпосередній вплив на життя пересічних громадян, адже інвестиційний клімат має важливу роль на підвищення життєвого рівня населення, зокрема, за рахунок створення нових робочих місць чи започаткування та популяризація тенденції соціального бізнесу, для якого основною метою зазвичай виступає не отримання прибутку, а вирішення соціальних питань, від проблем екології чи локальної інфраструктури до працевлаштування ветеранів. А для країни, де протягом тривалого часу тривають воєнні дії, інвестиції вкрай необхідні ще й для підтримки відбудови, як звільнених від окупації території, так і інших регіонів, які постраждали від ракетних обстрілів.

Отже, правовий режим іноземних інвестицій є актуальним, як в теорії так і на практиці. Положення та висновки магістерської роботи ґрунтуються на актах, як національного, так і міжнародного законодавства. Науково-технічне підґрунтя для цього дослідження становлять праці українських та іноземних вчених з питань інвестиційного права, зокрема, але не виключно з питань правового регулювання інвестиційної діяльності держави. В цій роботі буде

розглянуто правовий режим іноземних інвестицій в Україні, серед вчених, які розглядали в своїх роботах дану тему, варто виділити

Мета даної роботи полягає у визначенні правового режиму інвестиційної діяльності та виявленні прогалин у правовому регулюванні інвестиційних відносин з подальшим визначенням варіантів їх модернізації.

Об'єктом дослідження виступають відносини, що виникають при здійсненні інвестиційної діяльності при реалізації інвестиційної діяльності на території України іноземними інвесторами. Окрім цього, об'єктом роботи виступають публічно-правові та приватно-правові інтереси суб'єктів інвестиційних відносин та основні способи захисту іноземних інвестицій.

Предметом є правовий режим інвестиційної діяльності та особливості фінансово-правового регулювання інвестиційної діяльності.

Завдання:

- Визначити поняття іноземних інвестицій та суб'єктів інвестиційної діяльності;
- Надати класифікацію іноземних інвестицій;
- Дослідити питання розмежування приватно-правового та публічно-правового впливу на режим інвестиційної діяльності;
- Проаналізувати фінансово-правовий захист іноземних інвестицій;
- Вказати гарантії захисту прав іноземних суб'єктів інвестиційної діяльності;
- Дослідити поняття інвестиційних рахунків та їх правового режиму;
- Дослідити питання правового режиму іноземних інвестицій під час воєнного стану;
- Визначити основні проблеми правового регулювання захисту іноземних інвестицій;
- Виокремити деякі тенденції світового досвіду в сфері правового регулювання для залучення іноземних інвестицій в контексті їх можливого впровадження в правовій системі України.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕЖИМУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

1.1. Визначення поняття іноземних інвестицій та їх види.

При дослідженні теоретико-правових засад режиму іноземних інвестицій, в першу чергу, розглянемо проблематику визначення поняття «іноземна інвестиція». Дане поняття є досить складним за визначенням, адже воно визначає велику сукупність об'єктів, що можуть бути використанні для ведення інвестиційної діяльності, пропри це виокремлення даного поняття є надважливим для правового регулювання інвестиційної діяльності.

Проте, International Center for Settlement of Investment Disputes або Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (надалі – «ICSID»), у трибуналі Саліні спробував виокремити значення інвестицій, що також відомо як тест на Саліні, а саме відповідно до ст. 25 Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (надалі – «Конвенція ICSID») [3], та визначив, що інвестиція повинна містити такі елементи, як: 1) внесок грошей/активів; 2) ризик; 3) тривалість; 4) внесок у економіку приймаючої держави. [4]

В супереч цьому підходу, у трибуналі Філіп Морріс проти Уругвай, трибунал заявив, що критерії встановлені для інвестицій, передбачені в трибуналі Саліні "є типовими ознаками інвестицій відповідно до Конвенції ICSID а не «набір обов'язкових юридичних вимог». Вони можуть допомогти визначити або виключити в крайніх випадках наявність інвестицій, але вони не можуть перемогти широку та гнучку концепцію інвестицій відповідно до Конвенції ICSID, якщо це не обмежується відповідним договором».[5]

Тому, далі розглянемо досить поширену практику та визначимо термін «інвестиції» проаналізувавши різні двосторонні інвестиційні договори. Хоча, на перший погляд структура двостороннього інвестиційного договору може здаватись досить типовою, ці договори не мають однієї визначеної структури, в

своїй більшості вони відрізняються один від одного за обсягом, формулюванням положень чи вагою зобов'язань. Зазвичай, в цих договорах ще закріплюються зобов'язання держав відносно поводження з іноземними інвесторами та їх інвестиціями, а також можливі механізми врегулювання спорів, у разі їх виникнення. В даному підрозділі детальніше розглянемо різницю у визначенні поняття «інвестицій» на прикладі деяких з них:

У Договорі між Україною та Сполученими Штатами Америки «Про заохочення та взаємний захист інвестицій» в ст. 1 визначено, що для цілей цього Договору поняття «інвестиція» означає будь-який вид інвестицій на території однієї з Сторін, що належить чи контролюється прямо або непрямо громадянами або компаніями іншої Сторони, такі як акція, боргові зобов'язання, контракти по наданню послуг і здійсненню інвестицій, та включає: матеріальну та нематеріальну власність, в тому числі такі права як іпотека, заставне утримання, забезпечення по позиції; компанію, пакет акцій або іншу участь в компанії або участь в активах останньої; вимогу стосовно грошей або вимогу відносно виконання договору, що мають економічну цінність та пов'язані з інвестицією; інтелектуальну власність чи інше будь-яке право що надається за законом або договором, а також будь-які ліцензії та дозволи згідно з законом [6].

В деяких угодах, таких як – інвестиція визначається, як «вид активу» та виокремлюють в якості предмету інвестицій – майно, що передається за договором лізингу лізингоодержувача (Угода між Україною та Португальською Республікою[7]), чи бізнесові концесії, надані згідно із законодавством або на підставі контракту, включаючи будь-яку концесію на розвідку, розробку, видобуток та використання природних ресурсів (Угода між Урядом України та Урядом Республіки Сінгапур [8]) чи права, надані згідно цивільного права, включаючи права вивчати, досліджувати, видобувати або експлуатувати природні ресурси, як і всі інші права, надані згідно з законодавством або рішенням компетентних влад у відповідності до законодавства (Угода між Україною та Королівством Нідерландів[9]).

Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща [10] визначає інвестицію як «будь-яке майно», звужуючи правове регулювання лише до предметів інвестування, що підпадають під характеристику майна.

Угода між Україною і Федеративною Республікою Німеччина [11] встановлює, що інвестиції – «всі види майнових цінностей», прив'язка інвестицій до категорії цінностей є схожою із закріпленим поняттям у Законі «Про режим іноземного інвестування», а саме ч. 2 ст. 1, візьмемо до уваги визначення, що наразі закріплено в законодавстві: «Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту»[12]. Схоже, що законодавець вирішив не змінювати визначення, закріплене в ч. 2 ст. 116 Господарського кодексу України (надалі – «ГК України»), що є аналогічним [13].

З цього визначення отримуємо декілька ключових характеристик:

1. **Іноземні інвестиції – це цінності.** Зауважимо, що при формуванні викладеного вище визначення в Законі України «Про режим іноземного інвестування» законодавець відходить від звуження, встановленого в Законі України «Про інвестиційну діяльність» [14] (що регулює загалом інвестиційні відносини, в тому числі без іноземного елемента), де зазначено, що «Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей», що є позитивним кроком, адже збільшує коло предметів, що підпадатимуть під визначення інвестицій.

2. **Вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності.** Відповідно до ст. 4 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземні інвестиції можуть вкладатися в будь-які об'єкти, інвестування в які не заборонено законами України [12].

Положенням ГК України, а саме ст. 391 визначено, що «Іноземні інвестори мають право здійснювати інвестиції на території України у вигляді іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України, будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; інших

цінностей (майна), які відповідно до закону визнаються іноземними інвестиціями». Згідно з ч. 2 цієї ж статті, заборона або обмеження будь-яких видів іноземних інвестицій може здійснюватись виключно законом [13].

3. Метою іноземних інвестицій має бути отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту.

Інвестиційна діяльність має здійснюватись з метою отримання очікуваного прибутку або ж досягнення певного соціального блага. Інвестиційна діяльність може забезпечуватись шляхом реалізації різноманітних інвестиційних проектів і проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей.

Звернемо окрему увагу, що при залучені іноземних інвестицій, важливим є дотримання міжнародного стандарту ISO 26000:2010, розробленого Міжнародною організацією зі стандартизації, що визначає керівні вказівки для соціальної відповідальності. Ми вважаємо, що соціальна відповідальність при веденні господарської діяльності зараз дуже важлива для України. В свою чергу, стандарт визначає соціальну відповідальність, як відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство та навколишнє середовище через прозору й етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я й добробут суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає застосованому законодавству й узгоджується з міжнародними нормами поведінки; інтегрована в діяльність усієї організації та застосовується в її взаєминах. [15]

Особливою характеристикою інвестиційної діяльності є наявність спеціального програмного документа – інвестиційного проекту, в якому передбачаються всі дії суб'єктів та учасників інвестиційної діяльності, що називається.

На практиці, аналізуючи інвестиційний проект варто детально прорахувати особливості правового регулювання в конкретній галузі, тому що правильне визначення реальної мети інвестування допоможе втілити в

реальність правомірні очікування від здійснення інвестиційної діяльності та мінімізувати можливі в подальшому претензії.

Окреме визначення поняття «Іноземні інвестиції» викладене у Податковому кодексі України, та передбачає, що це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та\або цінних паперів в обмін на кошти або майно [16].

Наступною частиною розгляду першого питання є визначення класифікації іноземних інвестицій.

Найбільш поширеним є поділ інвестицій за предметом, цей підхід, закріплений в ст. 2 Закону України «Про режим іноземного інвестування» та передбачає наступні види інвестицій:

- Іноземна валюта, що визнається конвертована Національним банком України
- Валюти України – відповідно до законодавства України
- Будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав
- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валют
- грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань;
- прав інтелектуальної власності, вартість яких в іноземній валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;
- прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих

відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

- та інших цінностей, відповідно до законодавства України[12].

Важливо зазначити, що Податковий Кодекс України (надалі – «ПК України»), встановлює іншу класифікацію за об'єктом інвестиційної діяльності, зокрема, додається поняття «фінансові інвестиції», «капітальних інвестицій» та «реінвестицій». Отже, класифікація виокремлена спеціальним нормативно-правовим актом відрізняється від викладеної вище та закріплює наступні поняття:

- капітальні інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм цього Кодексу; [16]

- фінансові інвестиції - господарські операції, що передбачають придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та/або інших фінансових інструментів [16].

Інша кваліфікація здійснюється за характером і ступенем участі суб'єктів фінансові інвестиції, тому інвестиції поділяються на:

- прямі інвестиції - господарські операції, що передбачають внесення коштів або майна в обмін на корпоративні права, емітовані юридичною особою при їх розміщенні такою особою[16];

- портфельні інвестиції - господарські операції, що передбачають купівлю цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на фондовому ринку або біржовому товарному ринку[16].

Якщо попередні види інвестицій були первинні, то Податковий кодекс України, також виділяє ще реінвестиції - господарські операції, що передбачають здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок прибутку, отриманого від інвестиційних операцій[16];

-

На нашу думку, недоліком Закону «Про режим іноземного інвестування» є те, що він не враховує наступну класифікацію за більш широким поділом об'єкта:

- реальні інвестиції, що передбачають вкладення ресурсів (капіталу) у створення реальних активів (як матеріальних так і нематеріальних), які пов'язані із здійсненням операційної діяльності економічних суб'єктів, вирішення їх соціально-економічних проблем[17, с. 32]. До них можна було б віднести рухоме/нерухоме майно, права інтелектуальної власності, право на здійснення господарської діяльності;
- фінансові інвестиції. Визначення даного поняття було визначено з ПК України. На практиці, даний вид інвестицій характеризуються у вкладанні коштів у фінансові інструменти, тому до них, зокрема можемо віднести цінні папери (акції, облігації, інвестиційні сертифікати тощо).

Отже, зважаючи на багатогранність поняття «іноземні інвестиції», важко виокремити одне поняття, яке б описувало повністю всю суть. Проте, в міжнародному інвестиційному праві наявні загальні рекомендовані підходи, зокрема тест на Саліні та його прототип трибунал Філіп Морріс проти Уругвай. Окрім цього, процес іноземного інвестування ґрунтується на двосторонніх іноземних угодах, в яких сторони зважаючи на специфіку національного законодавства домовляються про характеристики інвестицій, їх режим та гарантії захисту. В цьому підрозділі було проаналізовано та порівняно деякі з таких підходів та визначено основні характеристики поняття «іноземна інвестиція». Також, було проаналізовано поняття та надано класифікацію інвестицій, згідно з Законом України «Про режим іноземного інвестування» та ПК України. Вважаємо, за доцільне внести пропозицію та розширити класифікацію видів іноземних інвестицій в Законі України «Про режим іноземного інвестування» та доповнити його поділом інвестицій на: реальні, фінансові.

1.2. Розмежування приватно-правового та публічно правового впливу на режим інвестиційної діяльності;

Зважаючи на широке поле застосування інвестиційної діяльності, в цьому підрозділі розглянемо детальніше питання розмежування приватно-правового та публічно-правового впливу на режим інвестиційної діяльності. Складність інвестиційних правовідносин полягає в наявності впливу, як зі сторони суб'єктів публічного права, так і приватного. У процесі підбору матеріалів для написання цієї роботи, стало зрозуміло, що інвестиційна діяльність відрізняється складністю галузевої приналежності, тому не користується високою популярністю при здійсненні наукових досліджень з точки зору права. Більшість робіт описуються науковцями економічних наук з точки зору економіки. Проте, на нашу думку, виникнення економічних відносин залежить від ефективності правового регулювання, тому, правовий аспект є досить суттєвим при формуванні інвестиційного клімату, адже для залучення якомога більшої кількості інвесторів.

Як вказує, Й.О. Покровський, «Різниця між правом публічним і приватним – не в різниці відносин та інтересів, а в різних прийомах правового регулювання».[18, с.37]

В свою чергу, С. Запольський, в своїй роботі вважає, що такий комплексний правовий феномен, як інвестиційне право має у своєму складі фінансово-правові норми в ролі системоутворювальних, а публічне начало, властиве нормам інвестиційного права, визначає зміст і сутність інвестиційної діяльності загалом [19].

Правове регулювання інвестиційної діяльності, зважаючи на правову природу фінансового права, здебільшого здійснюється публічно-правовими методами. Як зазначав, Д. Кравцов «За умови, коли інвестиційні правовідносини врегульовані нормами фінансового права, тобто є своєрідним різновидом фінансових правовідносин, їм властиві риси публічних правовідносин» [20, с. 433].

В інвестиційних правовідносинах, як визначає М.М. Бліхар, публічність знаходить своє відображення через: 1) Суб'єктний склад інвестиційної

діяльності; 2) Категорію «фінанси» (як публічно-правовий термін), Адже, за його думкою, держава, як публічно-владний інститут визначає суб'єктам фінансово-інвестиційної діяльності єдино правильний варіант поведінки у фінансових правовідносинах якого учасники цієї діяльності повинні в загальнообов'язковому порядку дотримуватись згідно із законодавчим полем [ст. 117]. 3) Спрямування інвестиційної діяльності, а саме публічна мета в тій чи іншій мірі завжди їй властива. 4) Фінансово-інвестиційний процес [21, с. 117].

Думку щодо суб'єктного складу, також, підтримує і Руснак Ю.І., що підтверджує наступне: «Залежно від суб'єктного складу міжнародні інвестиційні відносини носять або публічно-правовий або приватно-правовий характер; вони існують між державами і міжнародними організаціями, між державами та юридичними, фізичними особами з інших держав, між державами та транснаціональними корпораціями, а також юридичними і фізичними особами різних держав, тобто різнорідними за своїм національним походженням господарюючими суб'єктами».[22, с. 109]

Принциповою відмінністю інвестиційної діяльності є участь різних за своїм правовим статусом суб'єктів.

Також, ми підтримуємо думку, Бліхар М.М., який зазначає, що «Держава часто бере участь у підтримці діяльності учасників інвестиційного процесу (як за допомогою безпосереднього та активного втручання, так й через опосередкований вплив). Так, вона має можливість застосовувати специфічні методи державного управління інвестиційними процесами, наприклад, створення відповідного інвестиційного клімату, стимулювання попиту і пропозиції на певний вид інвестицій (в економіку, соціальну, наукову чи іншу сферу діяльності). Державі властива особлива економічна функція, яка озволяє їй самостійно визначати напрями використання суспільного продукту, що важливо для загального розвитку економіки». [21, с. 115]

Вищевикладене підтверджується законодавством, а саме ст. 12 Господарського кодексу України, що визначає державу особливим суб'єктом інвестиційних відносин правовідносинах, яка встановлює правові, економічні та

соціальні умови ведення інвестиційної діяльності, які в результаті значно впливають на її інвестиційний клімат. В свою чергу, засобами державного регулювання на діяльність суб'єктів господарювання можуть виступати надання інвестиційних чи податкових чи інших пільг. [13]

Далі, в ч. 1 ст. 11 Закону України «Про інвестиційну діяльність», визначено, що державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи з цілей та показників економічного і соціального розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності[14].

Зважаючи на положення ч. 1 ст. 10 ГК України, що визначає основні напрямки економічної політики держави щодо підтримки інвестиційної діяльності, перш за все варто виокремити інвестиційну політику, яка спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання коштів та здійснення контролю за ним. Не менш важливим також є бюджетна політика, яка відповідно до цієї норми спрямована, в тому числі на підвищення ефективності державних інвестицій в економіку [13].

Певний час в судовій практиці існувала правова проблема у відсутності єдиного підходу до вирішення спорів та встановлення правової природи вимог (грошових або майнових), тому Велика Палата Верховного Суду у справі № 916/4644/15, визначила наступне: «Інвестиційний договір як окремий вид цивільно-правових договорів може містити положення різних видів цивільно-правових договорів залежно від предмета і цілей інвестування (договору про спільну діяльність, капітального будівництва, кредитування, купівлі-продажу, довірчого управління майном)». [23]

Наступна Постанова Верховного Суду від 18.05.2023 №910/7975/21 [24], що стосується спірного договору, що містить елементи зобов'язальних

правовідносин з приводу інвестування (інвестиційний договір), підряду (договір підряду) та інші, що не дає змоги дійти висновку про можливість комплексного застосування до окремих частин договору інших положень чинного законодавства, ніж ті, що регламентують порядок здійснення інвестиційної діяльності та особливості виникнення, зміни та припинення правовідносин підряд].

В даній постанові суд розширює визначення правової природи інвестиційного договору, викладене у попередній проаналізованій Постанові [23] та зазначає наступне: «Інвестиційний договір - це господарсько-правова угода, яка укладається між суб'єктами інвестиційної діяльності (замовником та інвестором), у якій фіксується факт вкладання коштів або інших матеріальних чи інтелектуальних цінностей в об'єкт інвестування та у якій визначається мета (отримання прибутку та/або соціального ефекту), регламентуються права та обов'язки сторін. З огляду на викладене інвестиційна діяльність (у широкому сенсі) може здійснюватися на підставі договору і може бути кваліфікована як спільна господарська діяльність, яка здійснюється шляхом об'єднання вкладів (інвестицій) та зусиль учасників задля досягнення визначеної ними мети діяльності (створення прибутку та/або досягнення соціального ефекту). Оскільки, як уже зазначалося, інвестиційна діяльність здійснюється не за галузевим принципом, а може стосуватися будь-якої галузі та сфері економіки, договір, який опосередковує інвестиційну діяльність, може бути змішаним, тобто містити положення різних видів господарських договорів залежно від предмета й цілей інвестування (договору про спільну діяльність, капітального будівництва, кредитування, купівлі-продажу, довірчого управління майном тощо)».

Варто додати, що національне законодавство регулює процедуру укладення змішаного договору частиною 2 статті 628 Цивільного кодексу України (надалі – «ЦК України»), відповідно до положень якої сторони мають право укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів (змішаний договір) До відносин сторін у змішаному договорі застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких

містяться у змішаному договорі, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті змішаного договору. Законодавець не виокремлює у змішаному договорі "основні" ("домінантні") та другорядні елементи, тому до змішаних договорів не може застосовуватися критерій істотності або пріоритетності окремих його елементів (прав та обов'язків) над іншими [25].

У Рішенні Європейського суду з прав людини "Совтрансавто-Холдинг" проти України" за заявою № 48553/99, суд у п. 98 визначив, що: «Спосіб в який проводився судовий розгляд справ, а також ситуація невпевненості, якої зазнав заявник, вплинули на "справедливу рівновагу" між вимогами публічного інтересу та імперативами захисту права власності заявника». [26].

Отже, враховуючи вищевикладене, процес інвестиційної діяльності є досить складним та поєднує в собі сплетіння різних галузей права. Здійснюючи інвестиційну діяльність, суб'єкти вступають в різного роду суспільні відносини, а тому правове регулювання інвестиційної діяльності має міжгалузевий характер. Рівень правового регулювання інвестиційної діяльності, зважаючи на важливість публічного прояву є одним із найважливіших факторів, що характеризують інвестиційне середовище держави. Для правового забезпечення інвестиційної діяльності з боку держави. Важливим аспектом для покращення інвестиційного клімату є прагнення державою отримання балансу між публічними та приватними інтересами. Найкращим механізмом, який допоможе сформувати такі правовідносини є якісне національне законодавство, що регулює інвестиційну діяльність та встановлює чіткий правовий механізм гарантій для захисту інвестицій, законних прав та інтересів учасників правовідносин, яке ми і розглянемо в наступних розділах.

1.3. Фінансово-правовий захист іноземних інвестицій.

Інвестиційна діяльність, за рахунок своєї масштабності, може регулюватися різними галузями права, зокрема, цивільним, господарським, фінансовим та попри це не втрачає своєї унікальності та правової значимості. Фінансово-правова природа інвестиційних відносин характеризується тим, що

інвестиції вважаються однією із базових категорій фінансового права. Правовий режим іноземних інвестицій невід’ємно залежить, як від правових, так і економічних умов. При вирішенні питання доцільності вкладу, інвестор одним з перших має розглянути стан фінансово-правового захисту інвестицій, адже дослідження даного питання допоможе мінімізувати можливі ризики при здійсненні подальших операцій з об’єктом інвестування.

На думку, М.М. Бліхар, публічність фінансово-інвестиційних правовідносин, як частини фінансових правовідносин, зумовлюється такими важливими чинниками: по-перше, правове регулювання інвестиційних фінансів охоплює широкі сфери суспільного життя країни і є частиною загального фінансово-правового регулювання грошових потоків (інвестиції входять до фінансової системи держави); по-друге, інвестиційна діяльність – це складова частина цілісного механізму управління фінансами відповідно до вибраних орієнтирів у розвитку країни (її економіки, соціальної сфери); по-третє, інвестиції є однією із системоутворювальних категорій фінансового права, яка за допомогою різноманітних проявів організаційно-економічного механізму та правової регламентації відповідних суспільних відносин має забезпечувати конструктивний розвиток України, її подальшу еволюцію згідно з цінностями об’єднаної Європи. [27].

Важливу роль для формування інвестиційного клімату зі сторони фінансово-правового захисту відіграє: сприятлива законодавча база, якісне державне управління, врівноважений стан фінансового ринку, чітка податкова система, інфляційна стабільність валюти, визначення умов страхування при виникненні форс-мажорних обставин чи більш загальні чинники такі, як технічний розвиток, високий рівень розвитку інфраструктури, вдалі кліматичні умови, наявність природних ресурсів чи якість та розподіл робочої сили. Окрім вищезазначеного, істотний вплив на інвестиційну діяльність справляє розвинутість галузі, куди інвестор збирається заводити інвестиції, наявність діючих інструментів інвестування, достатня кількість кваліфікованих учасників угод, стан внутрішнього фінансового ринку.

Держава за допомогою створення сприятливих умов, таких як створення спеціального податкового режиму, надання відшкодування витрат для модернізації територій чи введення окремих пільг для інвесторів для ведення їх господарської діяльності на територіях, що визнаються ризиковими, через органи місцевого самоврядування чи територіальні громади забезпечує задоволення публічного інтересу, шляхом створення нових робочих місць, збільшення доходів населення, покращення стану господарської інфраструктури підвищення соціального розвитку чи створення підприємств для реалізації продукції чи надання інших суміжних послуг.

В якості продовження розкриття питання, розглянемо детальніше нормативну базу, що регулює інвестиційну діяльність з точки зору інвестиційного права. Іноземні інвестиції регулюються, як національними, так і міжнародними нормами права:

Одним з ключових механізмів правового регулювання іноземних інвестицій є **Договори про заохочення і захист інвестицій**. Такі договори є гарантом надання справедливого статусу інвестиціям та захисту їх на території іншої держави. «Міжнародні договори про захист інвестицій укладаються за ініціативою країн-експортерів інвестиції та спрямовані на забезпечення їх інвесторам певних мінімальних правових та економічних гарантій безпеки та стабільності, тобто економічно розвинуті країни за їх допомогою намагаються захистити своїх інвесторів міжнародно-правовими засобами» [28].

Ключовим нормативно-правовим актом, що регулює на міжнародному рівні правовий захист інвестицій є **Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 «травня» 1996 року, яку було ратифіковано Україною «16» березня 2000 року**[29], що надає можливість іноземним інвесторам захищати свої права в Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів.

Також, деякі з угод СОТ пов'язані із зовнішніми інвестиціями, для прикладу, **генеральна угода з торгівлі послугами** [30] та **угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності** [31]. Зазначені Угоди регулюють

окремі види інвестиційної діяльності та забезпечують важливу модель для регулювання питань зовнішніх інвестицій.

Вагомий вплив на захист інвестиційної діяльності має **Сеульська конвенція «Про заснування багатосторонньої агенції з гарантій інвестицій»** (більш відома, як MIGA - Multilateral Investment Guarantee Agency) [32], що фактично запровадила міжнародну систему страхування інвестицій від політичних ризиків, яка є підрозділом Групи Світового банку. Важливо зазначити, що під керівництвом цієї компанії було розроблено стратегію реагування на страхування політичних ризиків для підтримки приватних інвестицій в Україну. Основною метою діяльності MIGA є збільшення притоку інвестицій за рахунок надання гарантій інвесторам, в тому числі шляхом проведення страхування, детальніше буде досліджено в пп.. 3.2. цієї роботи.

Схожою за типом ведення діяльності є **Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку**, відома під аббревіатурою «DFC», що тлумачиться, як Development Finance Corporation, яка наразі також готова здійснювати страхування інвестицій в Україні. [33]

Аналізуючи роль національного інвестиційного законодавства в контексті взаємодії з міжнародним правом, слід зазначити, що національне законодавство істотно впливає на міжнародне інвестиційне право, шляхом забезпечення реалізації його положень через внутрішній правовий механізм. Положення інвестиційного законодавства, окрім свого основного завдання – правового регулювання іноземних інвестицій, виконує допоміжну функцію – конкретизації і регламентації виконання укладених країною міжнародних угод з питань інвестування [34, с. 16].

Далі, розглянемо національні регулятори інвестиційної діяльності. Особливістю правового регулювання інвестиційної діяльності є ст. 6 **Закону України «Про режим іноземного інвестування»** [12], що встановлює правило, за яким у разі виявлення суперечностей між положеннями міжнародного договору та національним законодавством, пріоритет встановлюється для міжнародного договору.

Серед основних правових регуляторів національного законодавства, можемо виділити:

Конституцію України [35], зокрема в частині положень щодо забезпечення державою забезпечення проведення фінансової, інвестиційної та податкової політики України та гарантування захисту права на підприємницьку діяльність;

Господарський кодекс України [13], в частині загальних правил ведення господарської діяльності та особливостей підприємств з іноземними інвестиціями або ж іноземних підприємств. Особливо, зважаємо на главу 38, що регулює іноземні інвестиції, зокрема статус іноземних інвесторів, види, форми здійснення, правовий режим інвестицій, їх оцінку та гарантії здійснення іноземних інвестицій, діяльність суб'єктів господарювання з іноземними інвестиціями в Україні, гарантії переказу та використання доходів від іноземних інвестицій, гарантії іноземним інвесторам у разі припинення інвестиційної діяльності, а також вказівка на інші нормативно-правові акти, якими регулюються відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями;

Податковий кодекс України [16], в частині оподаткування операцій з інвестиціями, в тому числі отримання доходу від їх реалізації;

Ключовими нормативно-правовими актами, які використовуються протягом усього дослідження є **Закон України «Про інвестиційну діяльність»**[14], що визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України та **Закон України «Про режим іноземного інвестування»**[12], що визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України;

Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» [36] - щодо гарантій з боку держави відносно захисту інвестицій на території України;

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [37], що визначає організаційні, правові та фінансові засади державної підтримки інвестиційних проектів з метою створення сприятливих умов для залучення в Україну значних інвестицій

(внутрішніх і зовнішніх), створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку регіонів та зростання конкурентоспроможності економіки України.

На нашу думку, даний закон має велике значення задля пріоритетного залучення в економіку значних інвестицій. Адже, положення закону має вплив на економічний розвиток, як окремих регіонів так і загалом держави. Зокрема, задля реалізації положень цього Закону, у 2016 році було створено спеціальний орган під назвою «Ukraineinvest», який у своїх повноваженнях мав залучення прямих іноземних інвестицій та допомоги існуючим інвесторам. «Ukraineinvest є уповноваженим органом задля супроводу та надання відповідей на інформаційно-консультаційні питання на всіх етапах здійснення інвестиційної діяльності: від подачі заявки до реалізації інвестиційного проєкту» [38].

Важливим оновленням для покращення інвестиційного клімату стали положення **Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності»**[39], що визначає засади державної підтримки експортної діяльності шляхом страхування, перестраховування, гарантування, часткової компенсації відсоткової ставки за експортними кредитами з метою створення умов для здійснення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження на зовнішні ринки, забезпечення захисту українських експортерів від ризиків неплатежів та фінансових втрат і підвищення конкурентоспроможності українських виробників на світових ринках.

Також, ряд специфічних питань здійснення інвестиційної діяльності врегульовано такими нормами фінансового права, як Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40], 12 «Фінансові інвестиції» [41], 32 «Інвестиційна нерухомість» [42].

Отже, як було встановлено в підрозділі 1.2. правова природа інвестиційної є досить складною, проте незважаючи на її багатогранність, при здійсненні інвестицій буде присутня фінансова складова. Тому, на етапі врахування всіх ризиків здійснення інвестицій, досить вагомим для інвестора є фінансово-

правовий захист інвестиційних правовідносин, адже він має бути готовий до можливих ризиків при здійсненні подальших фінансових операцій з об'єктом інвестування. Держава, як суб'єкт, що формує інвестиційний клімат, має створювати різні правові механізми та підтримувати залучення нових інвестицій, в тому числі і адаптуючи сучасне законодавство до вимог правового режиму воєнного стану (продовження думки в п.п. 3.2). В даному підрозділі було досліджено національне та міжнародне законодавство, що регулює фінансово-правовий захист іноземних інвестицій.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ № 1

В даному розділі було досліджено окремі теоретико-правові засади режиму іноземних інвестицій

1. Зокрема, окрему увагу було приділено визначенню поняття «іноземні інвестиції». Так, як інвестиції мають досить складну структуру, важко дійти до конкретного визначення інвестицій для використання, тому, було згадано про рекомендовані ознаки для інвестицій, що згадуються в трибуналі Саліні, а також в його прототипі трибуналі Філіп Морріс проти Уругвай.

2. Одним з основних нормативно-правових актів, що регулює іноземні інвестиції є двосторонній інвестиційний договір, структура якого не затверджена та формується довільно сторонами, що укладають відповідний договір, тому в першому підрозділі було проведено порівняння укладених Україною договорів з деякими іншими державами та виокремлено загальні характеристики, що використовуються до поняття «інвестицій».

3. Зважаючи на широке формулювання поняття «іноземна інвестиція» в ч. 2 ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» та ГК України (визначення є ідентичним), було виокремлено та детально проаналізовано окремі ознаки, що впливають з даного визначення. Варто зазначити, що визначення інвестицій залежить від галузі застосування, адже в Законі України «Про режим іноземного інвестування» і зокрема в Господарському кодексі України викладене більш ширше поняття, чим для прикладу в Податковому кодексі України, з огляду на регуляцію різних видів правовідносин.

4. Виокремлено види інвестицій, що закріплені в національному законодавстві, з огляду на це, була внесена пропозиція розширення видів іноземних інвестицій та закріплення в Законі України «Про режим іноземного інвестування» фінансових та реальних інвестицій.

5. Далі, було досліджено розмежування приватно-правового та публічно-правового впливу на режим інвестиційної діяльності. Дане питання є цікавим з наукової точки зору, адже на інвестиційну діяльність має вплив як приватне, так і публічне право. Вважаємо, що держава має дотримуватись

балансу між приватними та публічними інтересами, що є одним з найважливіших чинників для покращення інвестиційного клімату. Найкращим механізмом, що може впорядкувати такий баланс є якісне законодавство, що регулює інвестиційну діяльність та встановлює чіткий правовий механізм гарантій для захисту інвестицій, законних прав та інтересів учасників правовідносин, яке ми і розглянемо в наступних розділах.

6. І насамкінець в цьому розділі досліджено правову доктрину фінансово-правового захисту інвестиційної діяльності в Україні. Зокрема, досліджено правову базу, яка формує правовий режим захисту інвестицій, зокрема Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами, Конвенція Про заснування багатосторонньої агенції з гарантії інвестицій, міжнародні договори про заохочення і захист інвестицій, генеральна угода з торгівлі послугами та угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, а також чинні національні законодавчі акти, якими наразі регулюється інвестиційна діяльність.

2. ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Визначення суб'єктів інвестиційної діяльності

У наступному розділі детальніше розглянемо суб'єктний склад інвестиційних правовідносин. Як уже згадувалось в п.1.1 розділу 1, в правовому регулюванні інвестиційної діяльності користуються популярністю двосторонні інвестиційні договори. Так, як такі договори укладаються за домовленістю двох держав, вимоги до інвесторів, як фізичних так і юридичних осіб, будуть відрізнятися відповідно до законодавства цих договірних сторін.

Здебільшого, проаналізувавши вимоги Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Сінгапур[8], можна викласти такі основні критерії для інвестора:

Фізична особа – особа, що має громадянство однієї з Договірних Сторін, відповідно до її законодавства.

Інколи, як наприклад, в Угоді між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль [43] для фізичної особи-інвестора встановлюються наступний критерій: особа, яка є громадянином чи має постійне місце проживання у Державі Ізраїль/Україні, а також не є громадянином та особою, що постійно проживає на території Держави Ізраїль/України.

Юридична особа – означає будь-яку компанію, фірму, асоціацію або установу, зі статусом юридичної особи або без нього, засновану, утворену або зареєстровану відповідно до чинного законодавства кожної з Договірних Сторін.

Також, для характеристики юридичної особи, як інвестора було виокремлено додаткові критерії, що можуть зазначатися в Угодах: до місцезнаходження головного офісу, місце здійснення господарської або економічної діяльності, підтвердження факту чи діяльність спрямована на отримання прибутку, громадянство чи місце постійного проживання осіб, що прямо чи опосередковано контролюють діяльність.

В деяких двосторонніх інвестиційних договорах визначення інвестора поширюється і на юридичних осіб, які засновані не за законом однієї зі сторін, але ефективно контролюються її фізичними або юридичними особами. В таких випадках при застосуванні двостороннього інвестиційного договору можуть виникнути певні проблеми, адже концепція контролю в міжнародному праві є досить широкою і гнучкою. Вона може базуватися не тільки на особі мажоритарного власника, а й на інших критеріях, таких як управлінська відповідальність, право голосу, національність членів ради директорів тощо [44, с. 124].

Зважаючи на положення національного законодавства, а саме Закону України «Про інвестиційну діяльність», суб'єкти інвестиційної діяльності поділяються на дві підгрупи: «інвестори» та «учасники».

Інвестор зазвичай вкладаються в об'єкти інвестування та приймає рішення щодо форм і способів та цілей їх використання, а також несе повну майнову відповідальність за результат здійснених інвестицій. Також, він визначає мету, напрями, види й обсяги інвестицій і залучає для їхньої реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, обраних, в тому числі і у випадках, передбачених законодавством, шляхом організації конкурсів і торгів.

Особливою характеристикою інвестора є те, що він може виконувати ролі будь-якого учасника інвестиційної діяльності та на власний розсуд або за потреби виступати в ролі покупця, лізингодавця, страхувальника чи кредитора, зважаючи на його повноваження.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування», іноземними інвесторами є суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме:

- юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України;
- фізичні особи - іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;

- іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;
- інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України. [12]

Стосовно останнього підпункту, варто прояснити, що згідно з ч. 2 ст. 63 ГК України, у разі якщо у статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Більш того, підприємство в статутному капіталі якого іноземна інвестиція становить 100% вважається іноземним підприємством. Варто зазначити, що за умовами ст. 116 ГК України, підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс. [13]

Варто зазначити, що в Постанові Верховного Суду № 834/98/19 від «20» лютого 2020 року, було визначено, що іноземне підприємство, про яке йдеться у статті 117 ГК України, у розумінні Закону України "Про режим іноземного інвестування", фактично є різновидом підприємства з іноземними інвестиціями, визначальною ознакою якого є особливі вимоги до його учасників (ними можуть бути лише іноземні інвестори) та частки у статутному капіталі (в іноземному підприємстві іноземна інвестиція має становити 100%). Згідно із статтею 17 Закону України "Про режим іноземного інвестування" установчі документи підприємств з іноземними інвестиціями повинні містити відомості, передбачені законодавством України для відповідних організаційно- правових форм підприємств, а також відомості про державну належність їх засновників (учасників)[45].

Аналогічний правовий висновок міститься у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05 лютого 2020 року у справі № 910/15161/18 [46].

Учасниками, в свою чергу, можуть виступати особи, що відповідають вимогам, встановленим для суб'єктів що мають забезпечувати реалізацію інвестиційного проєкту. Досить поширеним на практиці є процес залучення фінансових чи інших посередників для забезпечення посередницького зв'язку

між суб'єктами інвестиційних правовідносин. Також, учасниками можуть виступати і інші виконавці замовлень за дорученням інвестора.

Отже, в підрозділі було виокремлено загальні вимоги для суб'єктів інвестиційної діяльності, вказані в деяких Двосторонніх інвестиційних договорах. Зокрема, іноземними інвесторами можуть виступати фізичні та юридичні особи, іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації та інші суб'єкти, які відповідають критеріям, закріпленим в Двосторонньому інвестиційному договорі про заохочення та взаємний захист інвестицій (за його наявності), що ґрунтуються на закріплених вимогах до інвесторів в національному законодавстві тих країн, що укладають цей Договір.

Також, було проаналізовано вимоги національного законодавства для суб'єктів інвестиційної діяльності, якими можуть виступати інвестори та учасники. Характерним для ведення інвестиційної діяльності є ще залучення різноманітних посередників, що спеціалізуються в окремих галузях, зазвичай це використовується у окремих випадках, коли хтось з суб'єктів не може виконати визначені в домовленості обов'язки, або якщо інвестор займається інвестиційною діяльністю професійно, що допомагає делегувати значну кількість необхідних задач. Загалом, кожен з суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності має рівні права щодо вибору партнерів, гарантії захисту щодо яких розглянемо в наступному розділі.

2.2. Гарантії захисту прав іноземних суб'єктів інвестиційної діяльності

Як уже було вказано раніше у пп. 1.2., держава виступає особливим суб'єктом інвестиційної діяльності та може виступати, як приватним так і публічним суб'єктом інвестиційних правовідносин. Даний підрозділ якраз таки буде присвячений публічним повноваженням держави Україна. Ключову роль в формуванні інвестиційного клімату держави займає захист прав іноземних інвесторів. Саме тому, з метою забезпечення сприятливого та стабільного статусу інвесторів держави закріплюють гарантії захисту інвестицій. Реалізуючи

публічні повноваження, держава, дотримуючись ключових принципів верховенства права має гарантувати для іноземних інвесторів стабільність умов здійснення інвестиційної діяльності, дотримання прав і законних інтересів суб'єктів та зобов'язується не втручатись в договірні відносини понад свою компетенцію.

Під час розгляду справи № 856/9/20-а Верховний Суд висловив позицію, що «Стимулювання підприємницької діяльності, створення привабливого інвестиційного клімату та захист прав інвесторів відноситься до пріоритетів державної політики, оскільки є запорукою економічного зростання та добробуту кожного через збільшення розміру сплачених податків до державного та місцевих бюджетів, збереження існуючих та створення нових робочих місць, розвитку відповідної територіальної громади. Це, зокрема, відповідає положенням частини четвертої статті 13 Конституції України, згідно з якою держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки, а також частини першої статті 17 Основного Закону - забезпечення, зокрема економічної безпеки є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу [47]

Згідно з абз. 4 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність» «Державні гарантії захисту інвестицій - це система правових норм, які спрямовані на захист інвестицій та не стосуються питань фінансово-господарської діяльності учасників інвестиційної діяльності та сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів). Державні гарантії захисту інвестицій не можуть бути скасовані або звужені стосовно інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій»[14].

Важливим правовим джерелом при розгляді багатьох питань в цій роботі є особливий елемент правового режиму інвестиційної діяльності – «Двосторонній інвестиційний договір». В даному розділі, вважаємо доцільним його згадати з точки зору встановлення гарантій (стандартів) справедливого і рівноправного ставлення до всіх суб'єктів інвестиційної діяльності, захисту від дискримінаційних дій та встановлення режиму для іноземних інвесторів.

Зважаючи на проаналізовану судову практику, варто звернути на справу № 926/1779/15, розглянуту Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду, де вирішуючи розірвання договору купівлі-продажу та повернення об'єкта приватизації Суд узагальним та систематизував гарантії, які надаються іноземним інвесторам на території України, Договором між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій від «04» березня 1994 року, а саме Верховний Суд виокремив наступне: 1) інвестиціям повсякчас надаватиметься справедливий та неупереджений режим, вони користуватимуться повним захистом і безпекою і ні в якому випадку їм не буде надано режим гірший, ніж той, що встановлений міжнародним правом; 2) держава не буде ніяким чином перешкоджати шляхом прийняття невмотивованих або дискримінаційних заходів управлінню, функціонуванню, утриманню, вживанню, користуванню, придбанню доходів, розширенню або розпорядженню інвестиціями; 3) мета приватизації державою належного їй майна полягала у тому аби залучити платоспроможного інвестора та надати йому можливість, у даному випадку, добудувати об'єкт приватизації для розвитку підприємництва в Україні, створити нові робочі місця тощо. Після оплати інвестором набутого ним у власність об'єкту інвестицій на державі Україна лежить обов'язок забезпечити режим максимального сприяння інвестору, у даному випадку, у добудові об'єкта незавершеного будівництва; 4) саме на державі у особі всіх державних органів лежить обов'язок організувати сприяння іноземному інвестору у всіх його діях, спрямованих на виконання взятих на себе приватизаційних зобов'язань [48]

Багато договорів про захист інвестицій визначають обов'язок держави виконувати інші свої зобов'язання по відношенню до іноземних інвесторів, передбачені поза межами договору про захист інвестицій. Такі зобов'язання можуть бути передбачені в договірному порядку між державою та інвестором або у національному законодавстві. Тому, далі розглянемо поточний стан інвестиційного законодавства що надає спеціальні гарантії іноземним інвесторам.

Відповідно до абз. 1 ст. 7 Закону України «Про режим іноземного інвестування» для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, за винятками передбаченими законодавством України чи міжнародними договорами [12].

Проаналізувавши національну доктрину, що складається з системи законів та підзаконних актів, було виокремлено основні гарантії:

- **Гарантія на свободу здійснення інвестицій, що** є істотно важливою для виникнення інвестиційних правовідносин та надає суб'єктам право вільно укладати інвестиційний договір, користуючись принципом «свободи договору», обирати суб'єктів, об'єкт інвестицій, в тому числі, надавати йому інших форм, змінювати його місцезрештування, та здійснювати всі інші необхідні дії для ведення інвестиційної діяльності, що не суперечать чинному законодавству.

- **Гарантія на справедливе та рівне ставлення (заборона дискримінації)** - це мінімальний міжнародний стандарт захисту, який є складовою принципу верховенства права та передбачає, що держава має поводитися справедливо по відношенню до іноземного інвестора та, зокрема, не дискримінувати його.

- **Гарантії від примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів** передбачають забезпеченість роботи правоохоронної та судової системи для захисту прав іноземного інвестора від дій третіх осіб.

Відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації. Державні органи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, за винятком випадків здійснення рятівних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Зазначена реквізиція може бути проведена на підставі рішень органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України. [12]

Питання можливої реквізиції війна є складним для інвесторів питання, адже за положенням, визначеним у ч. 2 ст. 353 ЦК України, в умовах воєнного стану майно може бути примусово відчужене у власника з наступним повним відшкодуванням його вартості. Після реквізиції, майно переходить у власність

держави або ж знищується, якщо ж майно вціліло після завершення воєнного стану, то особа, якій це майно належало має право повернути право власності на нього в судовому порядку, проте заважаючи на сучасні реалії така можливість є малоімовірною. [26]

В тому числі, Верховний суд в Ухвалі № 402/2429/20 від 29.11.2022 п. 2.1. Звіту про верховенство права 2020 року «Верховенство права у Європейському Союзі» (COM/2020/580) ефективні системи правосуддя необхідні для підтримання верховенства права; незалежність, якість та ефективність - це визначені параметри ефективною системи правосуддя, незалежно від моделі національної правової системи та традиції, в якій вона закріплена [49]. Тому, на нашу думку, дуже важливим є налагодження якісного механізму задля створення належних умов захисту іноземних інвесторів за допомогою національних судів, що допоможе захистити їх права, згідно з основоположними складовими принципу верховенства права.

-Гарантія від зміни законодавства є однією з принципово важливих гарантій, на які звертають інвестори при залученні інвестицій. Гарантії від зміни законодавства важливі для інвестора задля формування довгострокових планів при залученні інвестицій та їх впевненій реалізації. Основні гарантії для іноземних інвесторів визначає ст. 8 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [12].

Характерною особливістю захисту інвестиційної діяльності є надане ч. 1 ст. 8 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [12] іноземному інвестору право на його вимогу протягом 10 років з дати набрання чинності змін в законодавстві, використовувати попередні гарантії захисту іноземних інвестицій.

-Захист права власності іноземного інвестора. Право на власність закріплене в 1 Протоколі до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме «Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права». [50] Варто зазначити, що випадки

прямої експропріації (відбирання майна в іноземного інвестора) не є частими в цивілізованому світі. Проте, дана гарантія закріплена окремо для іноземних інвесторів, адже іноді суб'єкти інвестиційної діяльності можуть вдаватися до випадків прихованої експропріації. Наприклад, скасування ліцензії інвестору, встановлення умов діяльності інвестора, за яких він перестає бути рентабельним, відмова у визнанні іноземного рішення. Тому, держава має вжити всі можливі дії, щоб не експропріювати іноземні інвестиції, чи не вживати аналогічні наслідки, за винятком випадків, коли такі заходи вживаються в суспільних інтересах, у встановленому законодавством чи визначеним принципами міжнародного права порядку, в такому випадку такі заходи не є дискримінаційними і супроводжуються виплатою вчасної, домірної та ефективної компенсації.

-Гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку з веденням інвестиційної діяльності є важливим елементом в здійсненні інвестування, адже для інвестор повинен мати впевненість у обігу інвестицій та отримання від них прибутку в потрібний момент.

Відповідно до ст. 398 ГК України «Іноземним інвесторам після сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів) гарантується безперешкодний негайний переказ за кордон їхніх доходів, прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах від здійснення інвестицій. Порядок такого переказу за кордон зазначених коштів встановлюється Національним банком України. Дохід іноземного інвестора або інші кошти, одержані в Україні у гривнях або іноземній валюті від здійснення інвестицій, можуть реінвестуватися в Україні в порядку, встановленому законодавством» [13].

Важливо зазначити, що введення воєнного стану внесло свої корективи, тому було прийнято Постанову Правління Національного Банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від «24» лютого 2022 року, яка ввела свої обмеження на можливість здійснення операцій під час ведення інвестиційної діяльності. Зокрема, встановлено обмеження продажу готівкової іноземної валюти для банків та небанківських

фінансових установ. Варто зазначити, що дане обмеження діяло до «01 грудня 2023 року.

- **Гарантія на компенсацію і відшкодування збитків інвесторам**, що закріплена в ст. 10 Закону України «Про режим іноземного інвестування» та означає, що іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України. Закон встановлює вимогу до такої компенсації, а саме вона має бути: 1) швидкою, 2) адекватною, 3) ефективною. Сума компенсації повинна виплачуватись у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в будь-якій іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до законодавства України [12].

- **Гарантія у разі припинення інвестиційної діяльності**. Загальні умови припинення інвестиційної діяльності закріплені у ст. 21 Закону України «Про інвестиційну діяльність» передбачається, що зупинення або припинення інвестиційної діяльності може проводитись за рішенням самих інвесторів, в такому разі інвестори мають відшкодувати збитки учасника інвестиційної діяльності або ж правомочного державного органу. З метою недопущення зловживання службовими обов'язками, положення ч.2 ст. 21 також передбачає виключні випадки, коли може бути прийнято рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності, а саме: якщо її продовження може призвести до порушення встановлених законодавством санітарно-гігієнічних, архітектурних, екологічних та інших норм, прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом; в установленому законом порядку інвестора банкрутом внаслідок неплатоспроможності; стихійного лиха чи запровадження надзвичайного стану. У разі, коли приймаюча держава своїми діями завдала шкоди інвестору або його інвестиціям, положення двосторонніх

інвестиційних договорів можуть стати підставою для подачі позову зі сторони інвестора. [14]

Також, у разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор, ст.11 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [12] надає іноземному законодавцю закріплює для інвестора право, на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій в натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності, якщо інше не передбачено в договірних відносинах.

Враховуючи вищевикладене, двосторонні інвестиційні договори зазвичай надають можливість розширювати гарантії захисту прав інвесторів за допомогою конкретних договірних домовленостей або ж внесенням змін до національного законодавства. Поточний стан національного правового регулювання гарантій захисту прав іноземних інвесторів є істотно важливим у процесі покращення інвестиційного клімату держави. Зокрема, наразі інвестори мають гарантію на свободу здійснення інвестицій; гарантію від примусових вилучень чи незаконних дій державних органів; гарантію на справедливе та рівне ставлення; гарантію від зміни законодавства, захисту права власності, зокрема на здійснення переказу доходів, прибутків чи інших розрахункових операцій; гарантію у разі припинення такої діяльності та відповідну компенсацію і відшкодування збитків інвесторам не лише за матеріальні збитки, а й за упущену вигоду чи моральну шкоду. Варто зазначити, що компенсація має бути 1) швидкою, 2) адекватною 3) ефективною. Окрім того, отримуючи визначені гарантії інвестор хоче мати реальну можливість захистити їх за допомогою правових інституцій. Проте, на жаль, цей аспект на даному етапі розвитку в Україні є проблематичним.

2.3. Інвестиційні рахунки та їх правовий режим

Відкриття рахунків є важливим для потенційних інвесторів, як на етапі заведення інвестицій, так і в подальшій інвестиційній діяльності, такі як виплата доходів чи виведення інвестицій. При залученні інвестицій потенційний інвестор точно розгляне питання гнучкості фінансової системи та свободу в фінансових розрахунках. Загалом, Україна є доступною державою для інвесторів, що планують відкрити рахунок, тому в даному підрозділі розглянемо детальніше особливості відкриття рахунків іноземними інвесторами в Україні.

Основним нормативно-правовим, що регулює дану процедуру є Постанова Національного Банку України від 02.01.2019 № 5 «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» (далі – «Постанова») [51]. Особливу увагу при визначенні правового регулювання відкриття рахунків іноземними інвесторами, варто приділити розділу VI, що визначає «Умови, порядок, особливості здійснення валютних операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю іноземних інвесторів в Україні».

Відповідно до визначеного у Постанові поняття «інвестиційний рахунок – це поточний рахунок в іноземній валюті 1 та 2 групи, що відповідає Постанові Національного Банку України № 34 від «04» лютого 1998 року «Про затвердження Класифікатора іноземних валют» [52], який може бути відкритий інвестором у банку виключно для здійснення ним інвестиційної діяльності в Україні, а також для повернення іноземної інвестиції та прибутків, доходів чи інших коштів, одержаних ним від інвестиційної діяльності чи пов'язаних з такою діяльністю операцій [51].

Згідно з виключним переліком, встановленим п. 134 Постанови «Інвестиційний рахунок іноземного інвестора в іноземній валюті може використовуватись відповідно до законодавства України для здійснення:

- 1) іноземних інвестицій в Україну, повернення іноземних інвестицій, доходів, прибутків, інших коштів, одержаних іноземним інвестором від інвестиційної діяльності в Україні;

- 2) торгівлі іноземною валютою;

3) зарахування/переказ коштів з/на інших(і) рахунків(и) іноземного інвестора в Україні/за кордоном;

4) зарахування коштів, переказаних іншими нерезидентами з-за кордону за дорученням власника інвестиційного рахунку для здійснення ним операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю в Україні власника інвестиційного рахунку;

5) операцій із зарахування коштів із вкладного (депозитного) рахунку іншого іноземного інвестора, відкритого в банку в Україні, у зв'язку з відступленням цим іноземним інвестором на користь власника інвестиційного рахунку прав вимоги за договором банківського вкладу щодо виплати грошової суми (вкладу) та процентів на неї;

6) зарахування процентів, нарахованих за залишками коштів на власному інвестиційному рахунку;

7) зарахування коштів, що були раніше помилково переказані з цього рахунку; розрахунків з митними органами у випадках, передбачених законодавством України;

8) або ж повернення помилково отриманих коштів [51].

В свою чергу, за вимогою п. 135 Постанови, іноземним інвесторам не дозволяється використовувати інвестиційні рахунки для здійснення операцій з надання резидентам кредитів, позик, поворотної фінансової допомоги, отримання від резидентів коштів у зв'язку з виконанням останніми боргових зобов'язань перед нерезидентами за кредитами, позиками (поворотною фінансовою допомогою). Такі операції можуть здійснюватися (за потреби) через інші поточні рахунки іноземного інвестора в Україні або його рахунки, відкриті за кордоном. Кошти, що надходять на інвестиційний рахунок з-за кордону мають бути переказані тільки з власного рахунку інвестора .

Варто наголосити, що згідно з п. 68 Постанови «Іноземні інвестори здійснюють грошові розрахунки за об'єкти інвестування в Україні виключно в безготівковій формі через рахунки, відкриті в банках, окрім розрахунків між іноземними інвесторами за межами України».

При здійсненні інвестиційної діяльності, відповідно до п. 69 Постанови «Іноземний інвестор розміщує вклад (депозит) у гривнях/іноземній валюті в банку на договірних засадах шляхом переказу коштів на вкладний (депозитний) рахунок іноземного інвестора в банку з інших рахунків цього інвестора в Україні та/або з його рахунків із-за кордону».

Також, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку наразі розробляє блок нормативних актів, що впровадять новий механізм здійснення інвестицій, а саме – особові інвестиційні рахунки. Попередньо, такі рахунки будуть відкривати та обслуговувати інвестиційні фірми. Ключовою перевагою інвестиційних рахунків є податковий режим, адже за умови дотримання всіх вимог щодо строку дії рахунку, неперевищені ліміту суми зберігання, знаття не раніше встановленого строку власник інвестиційного рахунку звільнятиметься від оподаткування прибутку, отриманого від операцій за цими рахунками. Іноземний досвід ведення індивідуальних інвестиційних рахунків буде розглянуто в пп. 3.3. розділу 3.

Відповідно до ст. 15 Закону України «Про правовий режим іноземних інвестицій», з іноземними інвестиціями та установи банків подають статистичну звітність про здійснення іноземних інвестицій відповідно до законодавства. [12]

Отже, для іноземних інвесторів передбачена можливість відкриття інвестиційних рахунків. Рахунок може бути в дозволеній іноземній валюті та/або в гривнях та використовуватись виключно для здійснення інвестиційної діяльності в Україні та обігу коштів, пов'язаним з веденням інвестиційної діяльності. Варто зазначити, що Національний Банк встановлює виключні випадки, у яких інвестор може використовувати інвестиційний рахунок. Важливо зазначити, що забороняється використовувати для здійснення операцій з надання резидентам кредитів, позик, поворотної фінансової допомоги, для таких цілей іноземний інвестор може використовувати поточні рахунки, зареєстровані за законодавством України або ж інші рахунки інвестора відкриті за кордоном.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ № 2

В цьому розділі було досліджено особливості фінансово-правового регулювання діяльності суб'єктів іноземних інвестицій в Україні.

1. Досліджено загальні вимоги для суб'єктів інвестиційної діяльності та виділено їх загальну характеристику, з огляду на положення деяких Двосторонніх договорів про заохочення та взаємний захист інвестицій,

2. Проаналізовано національне законодавство та його вимоги до суб'єктів інвестиційної діяльності. Так, як суб'єктами інвестиційної діяльності можуть виступати «учасники» та «інвестори», в першому підрозділі визначено їх повноваження та виокремлено окремого учасника інвестиційної діяльності – «посередника». Визначено судову практику, що встановлює різницю між підприємством з іноземними інвестиціями та іноземним підприємством.

3. В наступному підрозділі визначено та описано основні характеристики гарантій захисту прав іноземних суб'єктів інвестиційної діяльності, а саме гарантію на свободу здійснення інвестицій; гарантію від примусових вилучень чи незаконних дій державних органів; гарантію на справедливе та рівне ставлення; гарантію від зміни законодавства, захисту права власності, зокрема на здійснення переказу доходів, прибутків чи інших розрахункових операцій; гарантію у разі припинення такої діяльності та відповідну компенсацію і відшкодування збитків інвесторам не лише за матеріальні збитки, а й за упущену вигоду чи моральну шкоду. Варто зазначити, що компенсація має бути 1) швидкою, 2) адекватною 3) ефективною. Отримуючи визначені гарантії інвестор повинен мати реальну можливість захистити їх за допомогою правових інституцій.

4. Підрозділ 2.3. розкриває поняття інвестиційних рахунків, затверджене в національному законодавстві та визначення його правового режиму. Повне, ефективне та домірне правове регулювання процесу відкриття та обслуговування рахунку є важливим для інвестора ще до залучення інвестицій, під час визначення ризиків, інвестор вирішує складність такого процесу,

гнучкість розрахунків та подальше виведення, залучення додаткових коштів, зокрема прибутку.

3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ.

3.1. Основні проблеми правового регулювання захисту іноземних інвестицій;

Зважаючи, що стан інвестиційного клімату потребує змін на краще, ми вирішили проаналізувати стан сучасного нормативно-правового регулювання та виокремити ключові проблеми, через які потенційні інвестори все ж обходять український ринок стороною. Ефективність залучення інвестицій напряду залежить від якості її правового регулювання, оскільки держава саме з його допомогою зможе створити сприятливі умови та мотивувати інвестувати залучати свої вкладення в країну.

Змістовним є твердження Польової М.І., яка вказує на основні прогалини в питаннях інвестиційної політики, серед яких «вілсутність чіткого визначення сфер, інвестування в які заборонено; відсутність чітких обмежень для іноземних інвесторів; відсутність національних принципів інвестиційної політики для гарантування інвестиційної безпеки на зразок принципів ОЕСР; відсутність системних рішень й перспективних планів по роботі з іноземними інвесторами, які створюють джерела інвестиційних можливостей та мають певні інвестиційні наміри [53].

Іншу позицію використовує Г.О. Федоров, який вважає, що для інвестора не так важливо знати про пільги чи спрощені умови інвестування, як про надійність правового регулювання своєї діяльності. Для активізації іноземної діяльності потрібна інвестиційна політика з більш чітким механізмом реалізації на державному та місцевому рівнях. Необхідна загальна стратегія іноземного інвестиційного розвитку, яка б визначала пріоритети іноземного інвестування на основі стабільного й перспективного економічного ефекту [54, с. 298].

Американська торговельна палата опублікувала щорічний звіт щодо інвестиційної привабливості України та визначила перелік сфер, що належать до

найбільш перспективних та регульованих для залучення інвестицій, а також основні ризики, що їх стримують. Це, насамперед, низькі темпи реформ, недостатній захист прав іноземних інвесторів в Україні, недосконалість законодавчої бази, корупція[55].

На нашу думку, основними проблемами правового регулювання захисту іноземних інвестицій можна виділити:

- ***Відсутність стабільного та передбачуваного правового регулювання є однією з найголовніших проблем щодо захисту інвестицій.***

Введення воєнного стану внесло свої корективи та ще більше дестабілізувало стан нормативного регулювання інвестиційної діяльності, що сприяло виникненню багатьох суперечливих і неоднозначних правових положень. В питанні впровадження вказаних змін, для довготривалих та перспективних інвестицій дуже важливим фактором є організаційна складова в реалізації вказаних змін.

- ***Недосконалість правової бази, відсутність або недієздатність регуляторів,*** що стосуються окремих принципових з погляду інвестиційної діяльності положень (окрім того, що було описаного в роботі, стосується також захисту інтелектуальної власності, авторських прав, страхування іноземних інвестицій);

- ***Бюрократизм*** у вирішенні питань є досить складним для подолання. Для інвесторів дуже важливим є час, адже строки можуть бути зазначені в інвестиційних проектах, тому надмірний формалізм, ускладнені канцелярські процедури чи некомпетентність осіб, що займають державні посади може вплинути на відмову інвестора від подальшої реалізації задуманого. Проте, за останні роки Україна здійснила вагомі кроки задля підвищення прозорості й відкритості процедур та автоматизувала немалу частку важливих процесів створивши портал, де можна отримати передбачені функціоналом послуги онлайн, в т.ч. отримання ліцензій, дозволів, витягів довідок і т. д.

- ***Корумпованість,*** зокрема в діяльності судової влади. Вагоме значення у реалізації антикорупційної політики є Закон України «Про

запобігання корупції», що розповсюджується на визначених публічних осіб та визначає правові засади запобігання корупції, порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів. Також, важливою в цьому напрямку є робота антикорупційних органів, зокрема Національне антикорупційне бюро України та Спеціалізована антикорупційна прокуратура. Проте, враховуючи загальні недоліки національної судової системи, інвестори зазвичай обирають альтернативні види вирішення спорів, а саме:

Останнім часом набирає популярності позасудове вирішення спорів, тому одним із способів вирішення конфлікту є застосування процедури медіації, яка, на жаль, ще поки на етапі становлення і не є загальнозживаною. Обрання такого способу вирішення спору є добровільним, а умови проведення передбачені положеннями Законом України «Про медіацію»[56]. Особливістю є залучення третьої особи – медіатора (медіаторів), які намагаються запобігти виникненню або ж врегулювати уже наявний спір (конфлікт). Варто зазначити, що медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками медіації.

Наступною, згадаємо про Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами [3], яка в ст. 25, передбачає, що до компетенції вирішення правових спорів, що виникають з безпосередньо з відносин, пов'язаних з інвестиціями, між Договірною державою (або будь-яким уповноваженим органом Договірної держави, та особою іншої Договірної держави (без прив'язки фізичної чи юридичної) за умови наявності письмової згоди на Інвестиційний арбітраж.

У §44 Рішення *Sempra v. Argentina* сформульовано широке тлумачення ст. 25(2) (b) Конвенції: «Цілком допустимо, що різні компанії-інвестори використовують арбітраж як механізм врегулювання спору на підставі різних корпоративних угод та відносин контролю: одні можуть брати участь у спорі у ролі акціонерів, інші – як юридичні особи Договірної держави, що є стороною спору» [57]

Ще одним варіантом захисту є вирішення спору у межах Світової організації торгівлі (надалі – «СОТ»). Особливість вирішення спорту в рамках СОТ є те, що подання заяви на розв'язання спору повинна бути ініційована державою.

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що для вирішення проблем із залученням перспективних інвесторів перш за все потрібно виділити основні чинники, які впливають на їх небажання залучати інвестиції. Зокрема, в цьому підрозділі ми звернули увагу на 1) відсутність стабільного та передбачуваного правового регулювання; 2) недосконалість правової бази, відсутність або недієздатність регуляторів; 3) бюрократизм; 4) корумпованість, зокрема в діяльності судової влади.

В процесі дослідження надано деякі альтернативні види вирішення спорів, що можуть використовуватися інвесторами, а саме: -застосування медіації, в якості позасудового вирішення спорів. Або ж у випадку виникнення спору з державою, можливе вирішення спорів через Інвестиційний арбітраж, зважаючи на положення Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами; Вирішення спору у рамках Світової організації торгівлі.

3.2. Правовий захист іноземних інвестицій під час воєнного стану;

Введення воєнного стану в найбільшій країні Європи стало викликом для всіх діючих міжнародних норм, що регулюють різні сфери звичного для нас життя, в тому числі і на відновлення економіки України. Іноземні інвестори зіштовхнулися з новими ризиками в Україні, пов'язаними з агресією російської федерації в Україні. Для створення нових механізмів потрібен час, а поки ми вчимося самостійно врегульовувати поставлені перед нами виклики. Зважаючи на те, що «14» лютого 2024 року Указом Президента України вкотре було продовжено строк дії воєнного стану в Україні на 90 днів [58], законодавство не

може стояти осторонь поставлених викликів та має розвиватись відповідно до умов сьогодення.

Згадаємо, про положення Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства, а саме п. III, що стосується інтересів національної безпеки, що передбачає «Суб'єкти повинні керуватися принципами недискримінації, прозорості, передбачуваності, регуляторної пропорційності та підзвітності при прийнятті політики, включаючи конкретні закони, правила та адміністративну практику, призначені для захисту інтересів національної безпеки».[59]

На даному етапі, коли інфраструктура, побудована по принципам застарілих норм, знищена, особливу увагу у здійсненні відбудови та залучені окремих інвестицій є модернізація національного законодавства, відповідно до стандартів екологізації. «Екологізація - процес перетворення економіки, який має зменшити згубний вплив виробництва і споживання товарів та послуг. Тобто, це процес постійного екологічного вдосконалення, покращення технологій та вкладання нових ресурсів у цей процес. Останнє називають «екологічними інвестиціями» і пояснити цей термін можна як створення та впровадження «зелених» технологій, направлених на сталий розвиток... Адже продукція, яка відповідає світовим екологічним нормам і стандартам, має більший попит і є конкурентоспроможною. В результаті прибуток збільшується, і з часом такі інвестиції стають прибутковими». [60]

Прикладом дієвої екологізації при відбудові, є діяльність однієї з відомих транснаціональних компаній, що використовує будівельні відходи у нові будівельні матеріали за допомогою проектів циркулярної економіки [61].

Як уже було визначено в попередніх розділах, процес залучення інвестицій не має бути прив'язаний до невідомої дати завершення воєнного стану, він має розвиватись сьогодні, зважаючи на потреби економіки. Наразі, іноземних інвесторів може зупиняти ведення активних воєнних дій та загроза постійних масових обстрілів, які підводять до ризику втратити свої активи в

Україні. Тому, держава має створити механізм страхування воєнних ризиків такого масштабу, щоб змінити страх інвесторів на певний авантюризм.

В попередній роботі «Фінансово-правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні» було виділено деякі зміни в національному правовому регулюванні інвестиційної діяльності з огляду на введення воєнного стану, зокрема:

Постановою Національного банку України № 18 від «24» лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», в редакції від «21» лютого 2024 року, передбачено значні обмеження валютного контролю в Україні на період дії воєнного стану [62].

Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 1053 від «04» серпня 2022 року, відповідно до якого було знято більшість обмежень на здійснення операцій на ринках капіталу та організованих товарних ринках, які були введені 24 лютого 2022 року у зв'язку зі збройним нападом РФ на Україну та введенням воєнного стану. [63]

В цій роботі, доповнимо дослідження наступним:

Адаптація Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» відповідно до умов воєнного стану показує, що держава зі своєї сторони налаштована до залучення іноземних інвесторів та підтримує великі інвестиційні проєкти. Для отримання державної підтримки, розмір інвестування повинен становити суму, еквівалентну 12 мільйонам євро. Підтримка спрямована на нагально необхідні для відновлення чи модернізації та сфери: переробна промисловість, добування з метою подальшої переробки та збагачення корисних копалин, поводження з відходами, поштова та кур'єрська діяльність, логістика, охорона здоров'я та сфері електронних комунікацій тощо. Строк реалізації інвестиційного проєкту не повинен перевищувати 5 років [37].

Не можемо не згадати про прийнятий «01» січня 2024 року Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» [64] щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків, Експортно-кредитне агентство (надалі – «ЕКА»), буде на добровільних

засадах здійснювати страхування, перестраховання, воєнні та/або політичні ризики фінансових втрат українських та іноземних інвесторів, якщо вони пов'язані з інвестиціями у створення об'єктів та інфраструктури, необхідних для розвитку переробної промисловості та експорту товарів (робіт, послуг) українського походження та надає гарантії за договорами, які забезпечують розвиток експорту.

На нашу думку, цей Закон допоможе посилити промисловий (зокрема, оборонно-промисловий, виробничий чи енергетичний) сектор, а також створити нові робочі місця, що сприятиме сплаті більшої кількості податків та вцілому покращить стан економіки України.

В свою чергу, зовсім недавно, а саме «09» квітня 2024 року, для реалізації положень даного Закону, Кабінет Міністрів України затвердив Перелік воєнних та політичних ризиків, а також Умови й порядок страхування (перестраховання) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності ЕКА [65].

Страхування інвестицій від воєнних ризиків є важливим інструментом сприяння інвестиціям та економічному зростанню в багатьох країнах світу. Формуючи якісну та дієву правову систему страхування втрат через військові дії, держава допомагає створити більш стабільне та безпечне середовище для інвестицій, що приносить користь вцілому розвитку економіки.

В пп. 1.3. уже згадувалось про MIGA, яке є підрозділом Групи Світового банку, при розкритті питання правового захисту інвестицій пропонуємо знову повернутись до розкриття діяльності цього суб'єкта міжнародного права. Основною діяльністю MIGA є страхування/перестраховання політичних чи воєнних ризиків, пов'язаних з політичною нестабільністю, державною експропріацією чи конфліктами в країнах, де міжнародні інвестори не наважуються працювати без надання такої підтримки. Важливо зазначити, що для внутрішніх інвесторів цей механізм недоступний. Проекти страхування ризиків у MIGA передбачають обов'язкову процедуру due diligence (перевірку стану об'єкта), наявність аудиторської звітності за міжнародними стандартами та аналіз бізнес-плану інвестора.

MIGA повідомляла про готовність страхувати іноземні інвестиції в Україну та навіть вже застрахувало перший інвестиційний проєкт в Україні від воєнних ризиків - проєкт M10 Industrial Park у Львові, де інвестором виступила кіпрська компанія UIPH Ukrainian Industrial Property Holding Limited у проєкт індустріального парку на випадок воєнних ризиків та громадянських заворушень протягом періоду до 10 років.[66]

Іншою спеціалізованою організацією є Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку. Корпорація займається інвестиційним кредитуванням, інвестуванням та забезпечує страхування, перестраховування політичних ризиків та воєнних ризиків від таких загроз як неможливість конвертувати валюту, загроза експропріації чи заволодіння майном інвестора, порушення умов угод на ринках капіталу та інших. Корпорація переважно, здійснює страхування інвестицій в сектори інфраструктури, енергетики, сільського господарства, охорони здоров'я тощо. Страхування від цієї корпорації може надаватись як американським інвесторам, так і проєктам, які ініційовані європейськими та українськими інвесторами [67].

Мінекономіки та Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку взаємодіють щодо підготовки та формування списку інвестиційних проєктів за допомогою Advantage Ukraine. Проектна команда ініціативи працює за підтримки Програми USAID «Конкурентоспроможна економіка України» та здійснює попередній відбір проєктів, співпрацюючи із заявниками[58].

Отже, позитивною тенденцією для іноземних інвесторів є зміни національного законодавства відповідно до вимог сьогодення, пов'язаних із воєнним станом. Значним кроком у реалізації інвестиційної діяльності є внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності», а також затвердження Кабінетом Міністрів України Переліку воєнних та політичних ризиків, а також Умов й порядку страхування (перестраховування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності ЕКА, адже тепер іноземні інвестори зможуть бути захищені від ризиків, спричинених воєнним станом.

3.3. Основні тенденції світового досвіду в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті можливого їх впровадження в Україні.

Право має властивість змінюватись відповідно до вимог сьогодення, а для того, щоб моделювати такі реформи необхідно детально досліджувати досвід інших суб'єктів правотворчості.

Організація економічного співробітництва та розвитку (надалі - ОЕСР) належить до провідних світових економічних установ, поряд з Міжнародним валютним фондом та Світовим банком. Діяльність ОЕСР спрямована на зміцнення й підвищення ефективності економік держав-членів, покращення соціально-економічних умов та ситуації із зайнятістю, забезпечення економічного зростання як індустріально розвинених країн, так і країн що розвиваються. ОЕСР не видає резолюції зобов'язального характеру, натомість, розробляє рекомендації для урядів держав світу щодо удосконалення соціально-економічної політики. Ці рекомендації поєднують у собі позитивний досвід, допомагають знайти шляхи вирішення спільних проблем, скоординувати внутрішню та зовнішню політику. [69]

Україна є асоційованим членом Комітету з інвестицій (асоційований член під час розширеної сесії по роботі, пов'язаній з Декларацією про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства), включаючи Робочу групу з відповідального ведення бізнесу та Круглий стіл про свободу інвестицій. [70]

До заходів, що найбільш істотно впливають на обсяг і стимулювання іноземних інвестицій за класифікацією ОЕСР, можна віднести: 1) Податкові пільги; 2) Субсидіювання інвестицій; 3) Пільги в митній галузі; 4) Фінансова допомога іноземним інвесторам, зокрема для розвитку інфраструктури, підготовки кадрів; 5) Повне скасування обмежень виходу на місцевий ринок виробників послуг. [71]

Окремо, згадаємо діяльність Експортно-кредитних агентств (надалі – «ЕКА»), впровадження якого в Україні розглядалось в попередніх розділах.

ЕКА відіграють вирішальну роль у страхуванні інвестицій від воєнних ризиків у світі, зокрема, такі послуги популярні в країнах G7 (США, Японія, Німеччина, Британія, Франція, Італія, Канада). ЕКА є організації, що підтримуються урядом та забезпечують страхування інвестицій від політичних та воєнних ризиків, зокрема таких як війна, громадянські заворушення, експропріація. Реалізація страхового покриття може відбуватись за допомогою різноманітних механізмів, таких як кредитне страхування, страхування політичних та інвестиційних ризиків [72].

Хоча в Україні існує інструмент інвестиційних рахунків, як було досліджено в п. 2.3. цієї роботи.

Важливо згадати про інститут індивідуальних інвестиційних рахунків, які діють для прикладу в США, Великій Британії, Японії та в багатьох інших країнах. Інвестиційні рахунки використовуються як засіб заощадження та накопичення власного капіталу. Власник може вкладатись в акції, облігації, паї фондів, депозити або ж в індивідуальне страхування життя. Звісно, зважаючи на специфіку національного законодавства, особливості використання, строк їх дії, обмеження щодо об'єктів інвестування з таких рахунків, можливості поповнювати та знімати кошти з таких рахунків будуть відрізнятись. [73]

Проте, для прикладу хотілось би зважати на приклад Японії, яка запропонувала в 2014 році своїм громадянам використання рахунків NISA (Nippon Individual Saving Accounts) і за рік цією нагодою скористались 6,5 млн. людей. Жителі Японії можуть максимально інвестувати 1 мільйон єн на рік, а термін дії рахунку складає 5 років[74].

Не менш важливим є страхування інвестицій від воєнних ризиків, які використовуються та є доступним в багатьох країнах світу.

На нашу думку, найкращим прикладом стрімкого економічного розвитку держави, в якій триває воєнний конфлікт є Ізраїль. Адже, його територія підлягає ризику вторгнення та регулярно обстрілюється ракетами. Незважаючи на це Ізраїль беззаперечно можна назвати економічно-розвинутою державою.

Журнал The Economist поставив Ізраїль на 4 сходинку серед найефективніших економік світу [75]. Ми вважаємо, що економіка є одним з найвпливовіших ресурсів для побудови системи національної безпеки, що допомагатиме здобувати ресурси для успішного захисту від ворожих сил.

Саме через сталий ріст економіки, зокрема в сфері технологій, енергетики, нерухомості, фондового ринку і т.д., незважаючи на ризики, Ізраїль привертає увагу багатьох інвесторів. Також, для формування привабливого інвестиційного клімату, ще з 1947 року в Ізраїлі функціонує програма «Terrorism risk insurance programme» [78], що призначена для надання страхування збитків, понесених внаслідок терористичних актів. Особливістю програми є передбачений розподіл ризиків між урядом та страховими компаніями, а саме страхові компанії пропонують страхування від тероризму, а уряд забезпечує захист у формі «перестраховування». Розмір відшкодування такого відшкодування залежить від конкретних обставин збитку та умов страхового полісу.

Отже, підсумовуючи, перш за все, при здійсненні плану реформування правового регулювання країни, відповідно до умов воєнного стану, варто звернути увагу на розвиток феномену економіки Ізраїлю, адже це країна яка попри постійну небезпеку розвивається та показує вагомі результати. Корисним для наслідування вважаємо створення національної програми по типу «Terrorism risk insurance programme», яка передбачатиме страхування збитків, понесених внаслідок терористичних актів. [76]

Також, на нашу думку, перспективним в Україні є запровадження індивідуальних інвестиційних рахунків, що може позитивно вплинути на зацікавленість в інвестуванні значної кількості фізичних осіб.

Також, в процесі здійснення дослідження ми зацікавилися наявністю в інших країнах такої інституції, як Експортно-кредитне агентство, що має страхувати інвестиції від воєнних та політичних ризиків, проте, за час написання роботи, а саме «22» листопада 2023 року, Верховна Рада України прийняла закон, що дозволяє ЕКА страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній ще до закінчення воєнного стану. [39]

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

Отже, в даному розділі було досліджено проблеми та перспективи розвитку правового регулювання в сфері захисту іноземних інвестицій.

1. Зокрема, виокремлено основні проблеми правового регулювання захисту іноземних інвестицій, а саме: 1) відсутність стабільного та передбачуваного правового регулювання; 2) недосконалість правової бази, відсутність або недієздатність регуляторів; 3) бюрократизм; 4) корумпованість, зокрема в діяльності судової влади. Для вирішення яких, держава має забезпечити стабільну, логічну та закономірну правову систему та відповідні їй механізми реалізації, підвищити рівень захисту гарантій та прав інвесторів в національних судах та сприяти інформаційному забезпеченню потенційних інвесторів щодо інвестиційного потенціалу, як України загалом, як і її регіонів.

2. В процесі дослідження надано деякі альтернативні види вирішення спорів, що можуть використовуватися інвесторами, а саме: -застосування медіації, в якості позасудового вирішення спорів. Або ж у випадку виникнення спору з державою, можливе вирішення спорів через Інвестиційний арбітраж, зважаючи на положення Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами; Вирішення спору у рамках Світової організації торгівлі.

3. Далі, було досліджено питання правового захисту іноземних інвестицій під час воєнного стану. В тому числі, звернули увагу на зміни до нормативно-правових актів, що були прийняті відповідно до вимог сьогодення. Найбільш суттєвими змінами є адаптація Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» відповідно до умов воєнного стану та внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних дій. Окремо, виокремили, функціонал агентства MIGA та корпорації DFC в частині страхування іноземних інвестицій та важливість їх діяльності в Україні.

4. Виділили основні тенденції світового досвіду в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті можливого їх впровадження в Україні. Зокрема, на нашу думку, перспективним в Україні є запровадження індивідуальних інвестиційних рахунків, що може позитивно вплинути на зацікавленість в інвестуванні значної кількості фізичних осіб. Закріплення діяльності такої інституції, як Експортно-кредитне агентство, що має страхувати інвестицій від воєнних та політичних ризиків, проте, за час написання роботи, а саме «22» листопада 2023 року, Верховна Рада України прийняла закон, що дозволяє ЕКА страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній ще до закінчення воєнного стану.

5. Також, корисним для впровадження на даному етапі розвитку держави, вважаємо створення національної програми по типу «Terrorism risk insurance programme», яка передбачатиме страхування збитків, понесених внаслідок терористичних актів.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене у магістерській роботі, варто виокремити наступне:

Зважаючи на складність визначення поняття «іноземні інвестиції», важко виокремити одну характеристику, яка б повністю описувала його суть, тому, в першому розділі було згадано про рекомендовані ознаки для інвестицій, що згадуються в трибуналі Саліні, а також в його прототипі трибуналі Філіп Морріс проти Уругвай. Процес іноземного інвестування ґрунтується на двосторонніх іноземних угодах, в яких сторони зважаючи на специфіку національного законодавства домовляються про характеристики інвестицій, їх режим та гарантії захисту. Для того, щоб детально визначити ознаки інвестицій, в роботі було проведено порівняння укладених Україною договорів з деякими іншими державами та виокремлено загальні характеристики, що використовуються до поняття «інвестицій». Зважаючи на широке формулювання поняття «іноземна інвестиція» в ч. 2 ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» та ГК України (визначення є ідентичним), було виокремлено та детально проаналізовано окремі ознаки, що впливають з даного визначення, а саме – 1) інвестиції – це цінності, 2) вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності, 3) метою яких є отримання прибутку або соціального ефекту. Також, виокремлено види інвестицій, що закріплені в національному законодавстві, з огляду на це, була внесена пропозиція розширення видів іноземних інвестицій та закріплення в Законі України «Про режим іноземного інвестування» фінансових та реальних інвестицій.

Також, було здійснено розмежування приватно-правового та публічно-правового впливу на режим інвестиційної діяльності. Дане питання є цікавим з наукової точки зору, адже на інвестиційну діяльність має вплив як приватне, так і публічне право. Вважаємо, що держава має дотримуватись балансу між приватними та публічними інтересами, що є одним з найважливіших чинників для покращення інвестиційного клімату.

Найкращим механізмом, що може впорядкувати такий баланс є якісне законодавство, що регулює інвестиційну діяльність та встановлює чіткий правовий механізм гарантій для захисту інвестицій, законних прав та інтересів учасників правовідносин.

Розглядаючи фінансово-правовий захист інвестиційної діяльності в Україні, досліджено правову базу, яка формує правовий режим захисту інвестицій, зокрема, Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами, Конвенція Про заснування багатосторонньої агенції з гарантії інвестицій, міжнародні договори про заохочення і захист інвестицій, генеральна угода з торгівлі послугами та угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності, а також чинні національні законодавчі акти, якими наразі регулюється інвестиційна діяльність.

Суб'єктами інвестиційної діяльності можуть виступати інвестори та учасники, також характерним для професійного ведення інвестиційної діяльності є залучення різноманітних посередників, що спеціалізуються в окремих галузях. Всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності мають рівні права щодо вибору партнерів. Іноземними інвесторами можуть виступати фізичні та юридичні особи, іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації та інші суб'єкти, які відповідають критеріям, закріпленим в Двосторонньому інвестиційному договорі про заохочення та взаємний захист інвестицій (за його наявності), що ґрунтуються на закріплених вимогах до інвесторів в національному законодавстві.

Варто зазначити, що отримуючи визначені гарантії інвестор повинен мати реальну можливість захистити їх за допомогою правових інституцій, проте, наразі, формується інша практика. Основні гарантії захисту прав іноземних суб'єктів інвестиційної діяльності, є: гарантія на свободу здійснення інвестицій; гарантія від примусових вилучень чи незаконних дій державних органів; гарантія на справедливе та рівне ставлення; гарантія від зміни законодавства, захисту права власності, зокрема на здійснення переказу доходів, прибутків чи інших розрахункових операцій; гарантія у разі припинення такої діяльності та

відповідну компенсацію і відшкодування збитків інвесторам не лише за матеріальні збитки, а й за упущену вигоду чи моральну шкоду. Варто зазначити, що компенсація має бути 1) швидкою, 2) адекватною 3 ефективною.

Розглядаючи поняття та правовий режим інвестиційних рахунків, дійшли до висновку, що ефективне та домірне правове регулювання процесу відкриття та обслуговування рахунку є важливим для інвестора ще до залучення інвестицій, під час визначення ризиків, саме на цьому етапі, інвестор вирішує складність такого процесу, гнучкість розрахунків, від чого залежить подальше виведення, залучення додаткових коштів, зокрема прибутку.

Попри всі виклики сьогодення, держава має вжити всі можливі дії, щоб навіть зважаючи на введення воєнного стану, не порушувати гарантії, що закріплені для захисту прав інвесторів. Тому, зважаючи на нові виклики реальності далі досліджувалось питання правового захисту іноземних інвестицій під час воєнного стану. В тому числі, звернули увагу на зміни до нормативно-правових актів, що були прийняті відповідно до вимог сьогодення. Найбільш суттєвими змінами є адаптація Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» відповідно до умов воєнного стану та внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних дій. Окремо, виокремили, функціонал агентства MIGA та корпорації DFC в частині страхування іноземних інвестицій та важливість їх діяльності в Україні.

Значним кроком у реалізації інвестиційної діяльності є внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності», а також затвердження Кабінетом Міністрів України Переліку воєнних та політичних ризиків, а також Умов й порядку страхування (перестраховування) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності ЕКА, адже тепер іноземні інвестори зможуть бути захищені від ризиків, спричинених воєнним станом.

Проте, також існує чимало проблем, основними можемо назвати:

- 1) відсутність стабільного та передбачуваного правового регулювання;
- 2) недосконалість правової бази, відсутність або недієздатність регуляторів;
- 3) бюрократизм; 4) корумпованість, зокрема в діяльності судової влади.

Для їх вирішення, держава має забезпечити стабільну, логічну та закономірну правову систему та відповідні їй механізми реалізації, підвищити рівень захисту гарантій та прав інвесторів в національних судах та сприяти інформаційному забезпеченню потенційних інвесторів щодо інвестиційного потенціалу, як України загалом, як і її регіонів. Також, для забезпечення позитивного інвестиційного клімату, держава має забезпечити стабільну, логічну та закономірну правову систему та відповідні їй механізми реалізації, підвищити рівень захисту гарантій та прав інвесторів в національних судах та сприяти інформаційному забезпеченню потенційних інвесторів щодо інвестиційного потенціалу, як України загалом, як і її регіонів.

Серед основних тенденцій світового досвіду в сфері залучення іноземних інвестицій в контексті можливого їх впровадження в Україні, на нашу думку, перспективним в Україні є запровадження індивідуальних інвестиційних рахунків, що може позитивно вплинути на зацікавленість в інвестуванні значної кількості фізичних осіб. Закріплення діяльності такої інституції, як Експортно-кредитне агентство, що має страхувати інвестицій від воєнних та політичних ризиків, проте, за час написання роботи, а саме «22» листопада 2023 року, Верховна Рада України прийняла закон, що дозволяє ЕКА страхувати та перестраховувати інвестиції як міжнародних, так і українських компаній ще до закінчення воєнного стану. А також, надзвичайно цікавим для впровадження на даному етапі розвитку держави, є можливе створення національної програми по типу «Terrorism risk insurance programme», яка передбачатиме страхування збитків, понесених внаслідок терористичних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інвестиції в Україну та відновлення економіки | Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Про введення воєнного стану в Україні: Закон України від «24» лютого 2022 року № 64/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2> (дата звернення: 09.04.2024)
3. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 року № 995_060 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення: 09.04.2024)
4. Рішення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів Salini Costruttori S.p.A. та Italstrade S.p.A. v. Королівство Марокко, №. ARB/00/4, від 23.06.2001 року. URL: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0738.pdf> (дата звернення: 09.04.2024)
5. Рішення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів *Філіпи Морріс Бренди Sàrl, Philip Morris Products S.A. та Абал Германос С.А. v. Східна Республіка Уругвай* №. ARB/10/7, від 02.06.2013 року. URL: <https://www.italaw.com/sites/default/files/case-documents/italaw1531.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
6. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій від 04.03.1994 року URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/7689/download> (дата звернення: 09.04.2024).
7. Договір між Україною та Португальською Республікою «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» від 25.10.2000 року URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/7644/download> (дата звернення: 09.04.2024).
8. Договір між Урядом України та Урядом Республіки Сінгапур «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» від 18.09.2006 року URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/7662/download> (дата звернення: 09.04.2024).
9. Угода між Україною та Королівством Нідерландів «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» від 26.02.1997 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_716#Text (дата звернення: 09.04.2024)
10. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща «Про взаємне заохочення та захист інвестицій» від 12.01.1993 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_169#Text (дата звернення: 09.04.2024).
11. Угода між Україною та Федеративною Республікою Німеччина «Про сприяння та взаємний захист інвестицій» від 15.02.1993 року URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/7395/download> (дата звернення: 09.04.2024).

12. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 року № 19 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text> (дата звернення: 09.04.2024).
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>. (дата звернення 26.04.2022 р. (дата звернення: 09.04.2024).
14. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1560-12>. (дата звернення: 09.04.2024).
15. ДСТУ ISO 26000:2019 Настанови щодо соціальної відповідальності, затверджений 29.12.2020 року URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=91617(дата звернення: 09.04.2024)
16. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.03.2024)
17. Інвестування: Підручник Б.Л. Луців, І.С.Кравчук, Б.Б. Сас http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26337/1/4-Lutsiv_Investyvanna.pdf (дата звернення: 09.04.2024).
18. Покровський І.А. Основні проблеми цивільного права / І.А. Покровський. – Вид. 3, стереотип - Статут, 2001. – 353 с.
19. Фінансове право: підручник / С.В.Запольський: Волтерс Клувер, 2011. 792 с.
20. Кравцов Д.В. Фінансові правовідносини у сфері інвестиційної діяльності. Актуальні проблеми держави і права. зб. наук. пр. Одеса, 2007, № 35. С. 432-435 URL: <http://www.apdp.in.ua/v35/97.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
21. Бліхар М.М. Публічність фінансово-інвестиційних правовідносин як частини фінансових правовідносин. International scientific and practical conference. Czestochowa, Republic of Poland, 2021, С. 114-118 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/127/3530/7503-1> (дата звернення 23.03.2024 року)
22. Руснак Ю.І. Правове регулювання проектної інвестиційної діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід . Науковий вісник Херсонського державного університету, серія Юридичні науки Випуск 6. Том 2, 2015, С. 108-111 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/127/3530/7503-1> (дата звернення 23.03.2024 року)
23. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 916/4644/15 від 29.01.2019 року URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/79684989> (дата звернення 23.03.2024 року)
24. Постанова Верховного Суду №910/7975/21 від 18.05.2023 року URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/111739064?qw=%22інвест*%22 (дата звернення 23.03.2024 року)
25. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15>. (дата звернення 26.04.2022 р.)
26. Рішення Європейського суду з прав людини “Совтрансавто-Холдинг” проти України” за заявою № 48553/99 dsl 25.07.2002 року URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_043#Text (дата звернення 23.03.2024 року)

27. Бліхар М. Фінансово-правова природа відносин, що виникають у процесі здійснення інвестиційної діяльності URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/36.pdf> (дата звернення 23.03.2024 року)

28. Основи інвестиційного права : навч. посіб. / В.Д. Чернадчук, В.В. Сухонос, Т.О. Чернадчук ; За заг. ред. В.Д. Чернадчука. – К. : ВД «Княгиня Ольга», 2005. 384 с URL: <https://e.twirpx.link/file/443535/> (дата звернення 23.03.2024 року)

29. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 «травня» 1996 року, URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення 23.03.2024 року)

30. Генеральна Угода про торгівлю послугами. Додаток 1 В до Угоди про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.1994 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#Text (дата звернення 23.03.2024 року)

31. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності Додаток 1 С до Угоди про заснування Світової організації торгівлі від 06.12.2005 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text (дата звернення 23.03.2024 року)

32. Сеульська конвенція про заснування багатостороннього агенства з гарантій інвестицій від 11.10.1985 року URL: <https://www.miga.org/sites/default/files/archive/Documents/MIGA%20Convention%20February%202016.pdf> (дата звернення 23.03.2024 року)

33. Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку оголосила п'ять нових проектів в Україні на понад 380 мільйонів доларів США – Міністерство економіки України від 23.10.2023 року URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/amerykanska-korporatsiia-z-finansuvannia-mizhnarodnoho-rozvytku-oholosyla-piat-novykh-proektiv-v-ukraini-na-ponad-380-milioniv-dolariv-ssha> (дата звернення 23.03.2024 року)

34. Рибій О.В. Міжнародно-правове регулювання інвестиційної діяльності: теорія та практика: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право»; Київ. нац. унт ім. Тараса Шевченка. Київ, URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=REF&P21DBN=REF&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=AF=&S21COLORTERMS=1&S21STR=Рибій%20О\\$](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=REF&P21DBN=REF&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=AF=&S21COLORTERMS=1&S21STR=Рибій%20О$) (дата звернення 23.03.2024 року)

35. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)

36. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10 вересня 1991 р. №1540а-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540a-12#Text>. (дата звернення 26.04.2022 р.)

37. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні»: Закон України від 17.12.2020 р. №1116-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1116-20>. (дата звернення 26.04.2022 р.)

38. Посібник щодо державної підтримки інвестиційних проєктів із значними інвестиціями // UkraineInvest : веб-сайт. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/analytics-research/explanatory-guide/> (дата звернення 26.04.2022 р.)

39. Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків № 134 від 22.11.2023 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)

40. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» № 73 від 07.02.2013 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 23.03.2024 року)

41. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» № 91 від 26.04.2000 URL: 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)

42. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» № 779 від 02.07.2007 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)

43. Угода між Урядом України та Урядом Держави Ізраїль «Про взаємне сприяння та захист інвестицій» від 24.11.2010 URL: <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/7430/download> (дата звернення 23.03.2024 року)

44. *Newcomb A, Paradell L Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment.* — Kluwer Law International, 2009. — P. 124. URL: https://www.researchgate.net/publication/228191041_Law_and_Practice_of_Investment_Treaties_Standards_of_Treatment_Chapter_1_Historical_Development_of_Investment_Treaty_Law (дата звернення 23.03.2024 року)

45. Постанова Верховного Суду № 834/98/19 від «20» лютого 2020 року URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=87888145&red=100003a0236402fef2492886ae4230bf6e908&d=5> (дата звернення 23.03.2024 року)

46. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 05 лютого 2020 року у справі № 910/15161/18 URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/87421735> (дата звернення 7.05.2024 року)

47. Постанова Верховного Суду від 09.02.20021 року № 856/9/20-а URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/94873316?q=%22№%20856%2F9%2F20-a%22> (дата звернення 23.03.2024 року)
48. Постанова Касаційного господарського суду розглянута у складі Верховного Суду № 926/1779/15 від URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=74570858&red=100003b2d5f1728e665d3bf37ed1f6b084cd71&d=5> (дата звернення 23.03.2024 року)
49. Постанова Верховного Суду № 420/2429/20 від 29.11.2022 року URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/107631790> (дата звернення 7.05.2024 року)
50. Протокол до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод № 1 від 20.03.1952 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_535
51. Постанова Національного Банку України «Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті» № 5 від 02.01.2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text>
52. Постанова Національного Банку України «Про затвердження Класифікатора іноземних валют», № 34 від 04.02.1998 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0521500-98#Text>
53. Польова І.М. Світовий досвід забезпечення інвестиційної безпеки й перспективи його імплементації в Україні // І.М. Польова / Ефективна економіка, №10, 2015. URL: www.economy.nayka.com.ua (дата звернення 07.05.2024)
54. Федоров Г. О. Нормативно-правове забезпечення процесів іноземного інвестування в Україні / Г. О. Федоров // Актуальні проблеми державного управління. - 2015. - № 1. - С. 294-299. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2015_1_43 (дата звернення 23.03.2024 року)
55. Щорічний звіт Американської торговельної палати в Україні за 2023 рік URL: <https://chamber.ua/ua/news/shchorichnyy-zvit-amerykanskoj-torhovelnoi-palaty-v-ukraini-2023/> (дата звернення 23.03.2024 року)
56. Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 р. №1875- IX. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1875-20>. (дата звернення 26.04.2024 р.)
57. Рішення Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів Sempra Energy International v. The Argentine Republic No. ARB/02/16 URL: https://www.italaw.com/sites/default/files/laws/italaw6017%2810%29_0.pdf (дата звернення 23.03.2024 року)
58. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 14 лютого 2024 року №3564-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2915-20#Text> (дата звернення 23.03.2024 р.)
59. Декларація OECD Legal Instruments про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства URL: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0144> (дата звернення 23.03.2024 року)

60. Що таке екологічні інвестиції та як вони працюють в Україні? – Вікторія Губарева <https://rubryka.com/article/ecological-investment/>(дата звернення 23.03.2024 року)
61. Пілотний проект циркулярності в Гостомелі – NEO-ECO URL: <https://neo-eco.com.ua/project/pilotna-prohrama-rozbyrannia-zavaliv-sylamy-veteraniv/>(дата звернення 23.03.2024 року)
62. Постанова Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану», № 18 від «24» лютого 2022 року URL: (дата звернення 21 лютого 2023 року) (дата звернення 23.03.2024 року)
63. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку «Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану» № 1053 від «04» серпня 2022 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1053863-22#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)
64. Про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків № 134, від 01.01.2024 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3497-20#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)
65. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку воєнних та політичних ризиків, а також Умови й порядок страхування (перестраховання) воєнних та політичних ризиків під час здійснення видів діяльності Експортно-кредитного агенства № 388 від 09.04.2024 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/388-2024-п#Text> (дата звернення 23.03.2024 року)
66. MIGA застрахувало від воєнних ризиків перші інвестиційні проекти, які втілюватимуть в Україні – Міністерство економіки України від 28.09.2023 року URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=f135e7b2-f070-4b6f-9418-5b9dd0945ad7&title=MigaInvestitsii> (дата звернення 23.03.2024 року)
67. Страхування інвестицій в енергетичну інфраструктуру в умовах воєнної загрози та ризиків – Олександр Мельник від 09.04.2024 року URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/ctrahuvannya-investicij-v-energetichnu-infrastrukturu-v-umovah-voennoyi-zagrozi-ta-rizikiv/>(дата звернення 23.03.2024 року)
68. Advantage Ukraine: перші п'ять інвеспроєктів взято до розгляду DFC – міністерство економіки України від 22.03.2023 року URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9ecb5006-f5f6-44ef-b587-0a94fdaa6ad3&title=AdvantageUkraine>(дата звернення 23.03.2024 року)
69. Організація економічного співробітництва та розвитку – Міністерство закордонних справ України від 28.06.2023 року URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/organizaciya-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ta-rozvitku> (дата звернення 23.03.2024 року)
70. Угода між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку про відновлення дії Меморандуму про

взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва від 29.12.2020 року URK: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_001-21#Text (дата звернення 23.03.2024 року)

71. Policy framework for investment - Meeting of the Council at Ministerial Level by 3-4 June 2015 URL: [https://one.oecd.org/document/C/MIN\(2015\)5/en/pdf?sessionId=1698400429584](https://one.oecd.org/document/C/MIN(2015)5/en/pdf?sessionId=1698400429584) (дата звернення 23.03.2024 року)

72. Страхвання інвестицій від воєнних ризиків в Україні – Національний інститут стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/strakhuvannya-investytsiy-vid-voyennykh-ryzykiv-v-ukrayini> (дата звернення 23.03.2024 року)

73. Особові інвестиційні рахунки: як отримати доходи без сплати податків та допомоги у відбудові країни – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку URL: <https://www.nssmc.gov.ua/osobovi-investytsiini-rahunky-iak-otrymaty-dokhody-bez-splaty-podatkov-i-dopomohty-u-vidbudovi-krainy/> (дата звернення 23.03.2024 року)

74. В Україні планують запровадити індивідуальні інвестиційні рахунки: чому це важливо? URL: <https://fintechinsider.com.ua/v-ukrayini-planuyut-zaprovadyty-indyvidualni-investycijni-rahunky-chomu-cze-vazhlyvo/> (дата звернення 23.03.2024 року)

75. Ізраїль посів 4-те місце серед найефективніших економік світу у 2022 році — THE ECONOMIST URL: <https://jewishnews.com.ua/economics-and-business/izrail-posiv-4-te-misce-sered-najefektivnishix-ekonomik-svitu-u-2022-roczhi-the-economist> (дата звернення 23.03.2024 року)

76. *National terrorism risk insurance programmes of oecd countries with government participation.* URL: <https://www.oecd.org/daf/fin/insurance/israel-terrorism-risk-insurance.pdf> (дата звернення 23.03.2024 року)